Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

ҲАЛҚ СЎЗИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг газетаси

7 февраль, чоршанба, 1996 йил

Сотувда эркин нархда. **№ 28 (1281)**

ЧОРВАДОРГА МАДАДКОР БЎЛАЙЛИК

Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалик вазирлигида акционерлик жамиятларининг чорва фермалари фаолиятига бағишланган йиғилиш бўлди. Унда вазирлик, корпорациялар, республика банкларининг раҳбарлари ҳамда шу соҳа вакиллари иштирок этди.

Йиғилишни Бош вазирнинг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков бошқарди.

Йиғилишда чорва фермалари фаолиятидаги ютуқ ва камчиликлар таҳлил этилди. Ҳиссадорлик жамиятларига қарашли фермаларда ўтган йили қорамол ва соғин сигирлар сони кескин камайганига эътибор қаратилди. Натижада чорва маҳсулотлари, айниқса, гўшт ва сут етиштириш кўнгилдагидек бўлмади. Баъзи туманларда айни бир хил шароитда турли натижага эришаётган фермалар мавжуд. Мулк ҳақиқий эгасини топмаган жамоаларда самарадорликка эришиб бўлмайди. Республикамизда 150—180 бош қорамолга эга бўлган фермалар оз эмас. Лекин уларни озуқа экинлари етиштириладиган ер билан таъминлаш ҳамон пайсалга солинмоқда.

Йиғилишда сўзга чиққанлар айрим фермалар чорвачиликдан яхши хабардор бўлмаган кишилар қўлига топшириб қўйилганини, баъзи жамоаларнинг раҳбарлари қийинчиликларни бартараф этиб, юксак самарадорликка эришиш ўрнига, боқимандалик кайфиятидан қутулолмаётганини таъкидладилар.

Йиғилишда йўл қўйилган камчиликларга тезда барҳам бериш, акционерлик жамиятлари чорва фермалари ишини яхшилаш, чорва молларини тўйимли омихта ем билан таъминлаш чора-тадбирлари белгиланди.

(ЎзА).

Косонсой туманида меҳнаткашларга шарт-шароитлар яратиш, уларни ижтимоий ҳимоялаш, болали аёлларга, фахрийларга, ногиронларга ғамхўрлик кўрсатишда ибратли ишлар амалга оширилмоқда. Туманда, айниқса, аёлларга, улар меҳнатини енгиллатишга, аёлларни раҳбарлик лавозимларига кўтаришга катта аҳамият берилмоқда. Туман хотин-қизлари ишлаб чиқаришда, халқ маорифи, тиббиёт, савдо ва бошқа соҳаларда жонбозлик кўрсатиб ишламоқдалар.

СУРАТДА: туман ҳокими, Ўзбекистон Олий Мажлиси депутати Тоҳирахон Маризаева (ўнгда) тумандаги Ёзқули Худойбердиев номли ширкатлар уюшмасининг 3-бригадаси етакчиси Жамилахон Эгамбердиева ва шу бригада аъзоси Хадичахон Ашуровалар билан.

Т. ҲАМРОҚУЛОВ тасвирга олган.

ОЛИЙ МАЖЛИС ДЕЛЕГАЦИЯСИ ЖЎНАБ КЕТДИ

Олий Мажлис Раиси Э. Халилов бошчилигидаги парламент делегацияси Германия Федератив Республикаси Бундестаги ва ҳукумати уюштирган «Демократия ва конституция» дастурида иштирок этиш учун 6 февраль куни Тошкентдан шу мамлакатга жўнаб кетди.

Аэропортда делегацияни кузатиб қолувчилар орасида Германиянинг Ўзбекистондаги элчихонаси маслаҳатчиси Х. Ю. Кайльхольц ҳозир бўлди.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРОКУРАТУРАСИДА УЧРАШУВ

Мамлакатимизда меҳмон бўлиб турган, жаноб Ион Попеску бошчилигидаги Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Ривожланиш Программасининг «Инсон ҳуқуқлари ва Ўзбекистон Республикасининг давлат бошқаруви тизимини яхшилаш» номли миссия делегацияси Ўзбекистон Республикаси прокуратурасида қабул қилинди.

Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг биринчи ўринбосари 3-даражали давлат адлия маслаҳатчиси У. Ч. Худойқулов делегация аъзоларини прокурорлик назорати тизими, фуқароларни қонуний манфаатлари ва ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилишни амалга ошириш, жиноятчиликка қарши курашда амалга оширилаётган ишлар хусусида таништириб ўтди.

Суҳбат давомида прокурорлик назоратининг самарадорлигини ва ахборот алмашишни яхшилаш мақсадида қилинадиган ҳамкорлик йўллари ва мамлакатда инсон ҳуқуқлари билан боғлиқ бошқа масалалар ҳам муҳокама этилди.

ШУ АЗИЗ ВАТАН — БАРЧАМИЗНИКИ

Тошкент давлат Аграр университетида «Шу азиз Ватан — барчамизники» мавзуида илмий-амалий анжуман ўтказилди. Уни республика Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги билан Қишлоқ хўжалик вазирлиги ташкил этди.

Анжуманда сўзга чиққанлар Ватан ҳам саждагоҳ сингари муқаддас эканлигини, уни гуллаб-яшнатиш ва янада равнақ топтириш учун ҳар бир соҳа вакили фидокорона меҳнат қилмоғи лозимлигини таъкидладилар. Бугунги кун талабига жавоб берадиган етук мутахассислар тайёрлаш, улар қалби ва онгига Ватан туйғусини сингдириш борасида профессор-ўқитувчилар олдида турган муҳим вазифаларга алоҳида эътибор қаратилди.

Анжуманда Президентнинг давлат маслаҳатчиси Алишер Азизхўжаев сўзга чиқди.

(ЎзА).

• Диққат: кўрик-танлов!

ЭКОЛОГИЯ — ҲАЁТИМИЗ

Республикамизда мустақилликнинг беш йиллигига бағишланган «Мустақиллик, экология ва саломатлик» кўрик-танлови бошланди. Уни «ЭКОСАН» халқаро экология ва саломатлик жамғармаси, Республика «Маҳалла» хайрия жамғармаси, Давлат телерадиокомпанияси ҳамда «Халқ сўзи» — «Народное слово» газеталари ташкил этган.

Танловни ўтказиш ташкилот қўмитасининг дастлабки мажлисида кўрикни уч доирада — хусусий турар-жой эгалари ва маҳаллалар, шаҳарлар ва туманлар, шунингдек вилоятлар ўртасида ўтказишга қарор қилинди. Тадбир давомида аҳоли пунктлари ҳудудларининг санитария ҳолати, сув ва газ билан таъминланиши, аҳоли саломатлигини муҳофаза қилиш даражаси, умумий экологик вазиятга баҳо берилади. Иштирокчилар сонини кўпайтириш мақсадида танлов доирасини кенгайтириш, ҳар бир босқичдаги совриндорлар сонини ошириш мўлжалланмоқда. Ғолибларга йирик пул мукофотлари берилади. Шуни ҳам айтиш лозимки, ғолибнинг истагига биноан пул ўрнига зарур жиҳоз ҳам берилиши мумкин. Бунинг учун санитария ускуналари, тиббий дори-дармонлар, ободонлаштириш жиҳозлари ажратилган.

«Мустақиллик, экология ва саломатлик» танлови учинчи йил ўтказилмоқда. Ўтган йили Наманган шаҳри, Тошкент вилоятининг Қибрай тумани ҳамда Тошкент шаҳрининг Абдулла Қодирий номидаги маҳалласи танлов ғолиби бўлган эди.

(ЎзА).

ЖУРНАЛИСТЛАР БИЛАН СУҲБАТ

Мамлакатимизда амалга оширилаётган ислоҳотларнинг моҳиятини кенг халқ оммасига тушунтириш, уларни бунёдкорлик ишларига сафарбар этиш матбуот ходимларининг муҳим вазифасидир. Бу эса журналистларнинг турли соҳалар бўйича билим доирасини кенгайтиришни тақозо этади.

Шу мақсадда республика Президенти девони ахборот марказида солиқ қўмитаси вакилларининг журналистлар билан учрашуви ўтказилди.

Давлат солиқ қўмитаси бозор иқтисодиётига босқичма-босқич ўтилаётган ҳозирги шароитда солиқ тизимини янада такомиллаштириш борасида қандай ишларни амалга оширмоқда? Бу йўлда қандай муаммолар мавжуд? Қўмита раисининг ўринбосари Ш. Ўринбоев иқтисодий мавзуда қалам тебратаётган шарҳловчиларга ана шу ҳақда батафсил сўзлаб берди. Мутахассислар журналистларни қизиқтирган кўплаб саволларга жавоб қайтарди.

Ахборот марказида бундай мулоқотлар мунтазам ўтказиб турилади.

(ЎзА).

• Кадрлар ўқуви

БИЛИМ — КУНДАЛИК ИШДА АСҚОТАДИ

Илгари хабар қилинганидек, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академиясида бир ойлик тезлаштирилган ўқув дастури бўйича туманлар, асосан қишлоқ туманлари ҳокимларидан катта бир гуруҳининг малакасини ошириш курси ташкил этилган эди. Бу машғулотларни ўтказишдан мақсад — жойлардаги ҳокимият вакилларини мустақил Ўзбекистоннинг иқтисодий, сиёсий ва маданий тараққиётидаги устивор йўналишлар ҳамда жаҳондаги ривожланган мамлакатлар тажрибаси билан таништиришдан иборат. Дастурда Ислом Каримовнинг «Ўзбекистон иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштириш йўлида» китоби ва бошқа асарларини ўрганишга алоҳида эътибор берилган.

Дастурга мувофиқ 6 февраль куни туманлар ҳокимлари «Тошкент трактор заводи» ишлаб чиқариш бирлашмаси иши билан танишдилар. Бу ерда очиқ майдонда уларга корхонанинг турли-туман маҳсулотлари, Тошкент ва Чирчиқдаги бошқа машинасозлик корхоналарида ишлаб чиқарилган қишлоқ хўжалик машиналари ва мосламалар намойиш этилди. Меҳмонлар бирлашма музейида ҳам бўлишди.

— Бир ойлик ўқиш мобайнида биз билимимизни анча оширдик, кўпгина янги нарсаларни кўрдик, — деди Олий Мажлис депутати, Андижон вилояти Жалолқудуқ тумани ҳокими Манзура Эгамова. — Машғулотларга йирик олимлар, республика олий ўқув юртларининг етакчи ўқитувчилари жалб этилган. Машғулотлар туфайли давлатимиз тараққиёти йўллари ва келажаги, туман ҳокимлари олдида турган вазифалар тўғрисида аниқ тасаввурга эга бўлдик. Бу ерда олган билимларимизни кундалик ишимизда қўллаймиз.

(ЎзА).

• Президент фармонлари қандай бажарилаяпти?

РЎЁБГА ЧИҚАЁТГАН УМИДЛАР

Фермерлар қишлоқнинг мулкдорларига айланишяпти

ЕР МУЛК ўз эгасига берилсагина иқтисодий ислоҳотларнинг тезлашиши мумкинлигини мустақил иш юритаётган фермер хўжаликлари амалда исботламоқдалар. Уларнинг манфаатдорлик билан қилаётган саъй-ҳаракатлари натижасида қишлоқ хўжалигида ислоҳотлар дадил одимлаяпти.

Мухбиримизнинг Андижон вилояти деҳқончилик саноати уюшмаси раиси М. СУЛТОНОВ билан суҳбати шу мавзуда.

— Аҳоли зич ҳудудларда фермер хўжаликлари ташкил этиш ҳақида ўз пайтида турли фикрлар пайдо бўлганди. Лекин янги мулк эгаларининг тезда оёққа туриб олишгани Президентимиз Фармонининг ҳаётий эканлигини кўрсатади. Шундай эмасми?

— Андижоннинг ҳар бир қарич ери ҳисобли. 286 минг гектар суғориладиган майдон 2,5 млн. дан зиёд аҳолини боқиши керак. Лекин шуниси аёнки, ерга соҳибкорлик туйғуси билан ёндошилсагина у бағрини очади. Ахир бир хил шароитда икки хил натижага эришаётганлар борлиги сир эмас. Тўғри, эскичасига ишлашга ўрганган айрим раҳбарлар дастлаб фермерларга ён бергилари келмади, янги хўжаликларга тошлоқ ёки унумсиз жойлардан ер ажратишди. Барибир мулкка соҳибкорлик туйғуси бошқача экан. Орадан кўп ўтмай улар нималарга қодир эканликларини намойиш эта бошлашди. Ўша кезларда, яъни 1992 йилда биз фермерлар манфаатини ҳимоя қилувчи деҳқон (фермер) хўжаликлари ассоциациясини тузгандик.

Имкониятдан фойдаланиб деҳқончилик саноати ходимлари касаба уюшмасининг фермерларга оталиғини ташкил этдик. Шу аснода ассоциация фермерларга тааллуқли ташкилотлар билан битим тузди. Бошқачароқ қилиб айтганда у қишлоқда иқтисодий ислоҳотни амалга оширишнинг маълум йўналишдаги дастури эди. Вақт ўтиши билан ассоциация қошида «Таъминот» базаси ҳамда «Пленета» фирмасини очдик. Мақсад жойларда малакали мутахассислар, ҳуқуқшунос ва иқтисодчилар, зоотехникларнинг янги хўжаликларга ёрдамини уюштириш, уларга зарур нарсаларни етказиб бериш эди. Ўз навбатида фермерлар маҳсулотларини қабул қилиб ола бошладик. Техника, асбоб-анжомлар сотиб олиш учун имконият яратдик. Ҳар бир туманда шўъбалар очилди. Улар аввалгидек, ўзгалар ҳисобига яшайдиган эмас, ишлаб топиб, меҳнати эвазига кун кўрадиган ташкилотлар бўлди.

Рақамлар ўжар бўлади. Лекин улар ортида тинимсиз меҳнат заҳмати бор. Оддийгина мисол. Пахтаобод туманидаги «Ўзбекистон» ширкат хўжалигида 1993—1994 йилларда режа бажарилмади. Иш ортга кета бошлади. Хўжалик ҳудудидаги фермерлар бир хил шароитда, бир хил ерда ишласалар-да, ширкатдагилардан 10 центнер ошириб пахта етиштирдилар. Бу ернинг қадрига етиб ишланганлиги самараси эмасми? Жалолқудуқдаги Тошматов номли, Андижон туманидаги И. Бакиров номли, Пахтаободдаги «Гулистон» агрофирмасида иш юритиш услуби асосан фермер хўжаликлари уюшмасига айлантирилди. Пахтачиликда ўртача ҳосилдорлик 35, ғаллачиликда 46, маккажўхоричиликда 47 центнерданга тўғри келди.

Эндиликда чорвачиликда ҳам синовдан ўтган фермерларимиз қолди. Яшириб нима қиламиз, аввалига таниш-билишчилик ёки вақтинчалик қизиқиш туфайли тадбиркорликка қўл урганлар ҳам бўлганди. Ҳаётнинг ўзи уларни четга чиқариб қўйди. Жон куйдириб ишлаётганлар эса ишончни оқлашаяпти. Эътибор беринг-а, жамоа хўжаликларида қорамолнинг ўртача вазни 325 кило бўлса, фермерларда 416 килога етаяпти. Бошқачароқ қилиб айтганда тадбиркорлар ўтган йилга нисбатан 2268 центнер кўп гўшт етиштирдилар. Давлатга 50390 центнер ёки 831 центнер кўп сут сотилди. Яна бир мисол: жамоа хўжаликлари секторида бузоқ олиш 3209 тага камайган бўлса, фермерлар 52 бошга кўпайтиришди.

— Қўлни қовуштириб, фурсат кутувчилар ютқазади. Ҳамма нарса изланишга боғлиқ, шундай эмасми?

— Шубҳасиз, омад ўз-ўзидан келмайди. Тадбиркорларда имконият катта. Дейлик, қарамоғидаги говмиш таъбига тўғри келмай қолдими, бозорга олиб бориб сотиб, янгисини олади. Бундан икки-уч йил аввал айримлар фермер хўжаликларидаги қорамолларнинг майдалашиб, зоти бузилишини «башорат» қилгандилар. Агар фермерлар чорвани ўз ҳолатига ташлаб қўйишганида шундай бўлиши мумкин эди. Аммо мутахассисларимиз улар билан ёнма-ён ишлаяпти. Қўрғонтепа туманининг «Савай» ширкатлар уюшмаси ҳудудидаги «Аваз» фермер хўжалигида 90 дан зиёд қорамол бор. Хўжалик етакчиси Комилжон Сиддиқов ишнинг кўзини билади. У сигирлар зотини яхшилаб бораяпти. Натижада бу йил уларнинг ҳар биридан 3800 литрдан сут соғиб олди. Лекин бу билан тадбиркорлар қаноатланиб қолганлари йўқ. Ҳар бир сигирдан кунига 20-22 литр сут соғиб олишмоқда. Бу йил 4-4,5 минг литрга чиқариш мумкин. Пахтаобод туманидаги ишбилармон Абдураҳмон Ҳайдаров тасарруфида 32 гектар ер бор. Қисқа муддат ичида мол сонини 120 га етказди. 100 бошга мўлжалланган замонавий молхона қурди. Ўзининг 3 та комбайни, 4 та трактори, битта «КамАЗ» машинаси бор. Хўжаликда 13 киши ишлаяпти. Даромадлари ҳам ёмон эмас. Миллионлаб сўмларни кўзлаб ишлаётир. Ўз навбатида фойда ҳисобидан ғишт заводи қураётганлиги ҳам қувонарли. Дарвоқе, Абдураҳмонга ўхшаш ўнлаб ишбилармонлар ҳозир зотдор қорамолларни ўзлари етиштиришиб, ўзгаларга сотишяпти.

— Баъзи жамоа хўжаликларида бўлсангиз, фермерлар озуқа экишга мўлжалланган ерларнинг маълум қисмига шоли, сабзи ёки буғдой экишяпти, дея нолишади...

— Мен уларни тўла оқламоқчи эмасман. Аммо тошлоқ ерга ҳар йили маккажўхори эк, дея буйруқ қила олмаймиз-ку. Майли, сабзи ёки қовун эксин. Бирор корига яратсин. Лекин озуқа бирлигини яратишлари шарт.

Масаланинг иккинчи томони шуки, оз бўлса-да, деҳқончилик қилинган иккиламчи экинлар ҳақида туман режалаштириш бўлимига, албатта, ахборот беришларини талаб қилиб бораяпмиз.

— Инкор этмаслигимиз керак, фермер хўжаликларига ҳамма жойда ҳам бир хил муносабатда эмаслар чоғи?

— Ўз қобиғига ўралиб қолган шахсларнинг янгиликни қабул қилишлари қийин кечади. Бундайлар оз бўлса-да, бор ўтган йили Шаҳрихон туманидаги «Шарқ юлдузи» жамоа хўжалигида фермерлардан бирининг буғдой экиб қўйилган майдонини бузиб юборишди. Албатта, айбдорлар жазосини олди.Аммо бундай ҳол яна қайтарилмаслиги керак.

Вилоят ҳокимлиги, жойлардаги мутасаддилар тадбиркорларга барча шарт-шароитларни яратиб беришяпти. Энг муҳими юртбошимизнинг хусусий тадбиркорликда ташаббус кўрсатиш ва уни рағбатлантириш тўғрисидаги фармони ишбилармонларга катта йўл очиб берди. Бу йил тадбиркорларимиз давлатдан 11 минг сўм имтиёзли кредит олишган бўлишса, шундан 7667 сўми ўз жойига қайтарилди. Умуман, вилоятда 404 та деҳқон, 828 та чорвачилик фермер хўжаликлари оёққа туриб олди. Ҳозир уларнинг кўпи ўзлари етиштирган маҳсулотни қайта ишлаяпти.

— Техникасиз иш юритишни тасаввур қилиш қийин. Фермерларнинг техника таъминоти қандай?

— Бизнинг фермерларимиз дунёнинг энг ривожланган мамлакатларидаги фермерлар билан беллаша оладиган бўлишларига ҳали анча бор. Ҳозирча, уларга бизнинг кўмагимиз керак.

Тўғри, вилоят фермерларида 126 та автомашина, 290 та трактор, 230 та арава, 22 та ўрим техникалари бор. Лекин бу етарли эмас. Туманларимизда «Чорвасервис» шартнома асосида иш олиб боряпти. Қолаверса, хўжаликлар буюртмага кўра техникадан ёрдамлашаяптилар. Фермер хўжаликлари техникаси учун ёнилғини дотация асосида бериш йўлга қўйилса ёмон бўлмасди. Албатта, оғир иқтисодий жараёнларни бошдан кечиряпмиз. Зотан, халқнинг дастурхонини тўкин қилиш учун курашилаётган экан, мулкчиликнинг шаклидан қатъий назар мақсадларимиз муштаракдир.

Яқин кунларда вилоятимиз фермерларидан бир гуруҳини хорижга тажриба ўрганишга юбормоқчимиз. Юз марта эшитгандан бир марта кўрган афзал-да.

Фермерлар — қишлоқнинг янги мулкдорлари. Улар қанчалик бойишса, омилкор, тадбиркор бўлишса элга фойда. Дастурхонлар тўкин, турмуш файзли бўлади.

Суҳбатдош:
Ф. ШОДМОНАЛИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

РЕСПУБЛИКА ВАЛЮТА БИРЖАСИДА

Ўзбекистон Республикаси Валюта биржасида 1996 йил 6 февралда бўлиб ўтган савдода Ўзбекистон Республикасининг хорижий валютада операцияларни амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлган банклари иштирок этди.

Сотув ҳажми 21,49 миллион АҚШ долларини ташкил этди. Бир АҚШ долларининг қиймати — 36,00 сўм даражасида қайд этилди.

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки 1996 йил 7 февралдан бошлаб ҳисоб ва божхона тўловлари учун хорижий валюталарнинг сўмга нисбатан қуйидаги қийматини белгилади:*)

1 Австралия доллари	27,20	1 Польша злотийси	14,22
1 Австрия шиллинги	3,49	10 Португалия эскудоси	2,36
1 Англия фунт стерлинги	55,35	1 Сингапур доллари	25,47
10 Бельгия франки	11,92	1000 Туркия лираси	0,57
1 Голландия гульдени	21,89	1 Финляндия маркаси	7,98
10 Греция драхми	1,48	1 Франция франки	7,14
1 Дания кронаси	6,34	1 Швеция кронаси	5,20
1 БАА дирхами	9,80	1 Швейцария франки	30,09
1 АҚШ доллари	36,00	1 ЭКЮ	44,92
1 Миср фунти	10,60	10 Жанубий Корея вони	0,46
1 Ирландия фунти	57,08	10 Япония иенаси	3,42
1 Исландия кронаси	0,54	1000 Россия рубли	7,61
10 Испания песети	2,90	1 Эстония кронаси	3,05
100 Италия лираси	2,29	1000 Украина карбованеци	0,19
1 Канада доллари	26,14	1 Латвия лати	65,45
10 Хитой юани	0,43	1 Литва лити	9,00
1 Кувайт динори	120,48	1 Козогистон тенгеси	0,55
100 Ливан фунти	2,26	1 Молдова лейи	7,91
1 Малайзия ринггити	14,16	1000 Беларусь рубли	3,13
1 Германия маркаси	24,51		
1 Норвегия кронаси	5,61		

***) — Валюта қийматини белгилаш чоғида Ўзбекистон Республикаси Марказий банки мазкур валюталарни ушбу қийматда сотиш ёки сотиб олиш мажбуриятини олмаган.**

Ваколатли банклар эркин муомаладаги нақд валютани айирбошлаш шохобчалари орқали сотишда уларнинг сотиш ва харид қилиш қийматини талаб ва таклифдан келиб чиққан ҳолда мустақил равишда белгилайдилар. Валютани аҳолидан харид қилишда воситачилик ҳақи олинмайди.

• *Ислоҳот — амалда*

МУЛК ЎЗ ЭГАСИНИ ТОПМОҚДА

Юртбошимизнинг саъй-ҳаракати туфайли мамлакатимизда изчиллик билан ўтказилаётган ислоҳотлар иқтисодиётнинг барча тизимлари, соҳаларида, тармоқларида ўз самарасини бераётир. Ислоҳотларнинг иккинчи босқичи муҳим шартларидан бири эса мулкни давлат тасарруфидан чиқариш, хусусий тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш ишлари билан боғлиқдир.

— Жонажон юртимиз мустақиллигининг тўртинчи йили ҳам иқтисодий ислоҳотларни собитқадамлик билан амалга ошириш йили сифатида тарихда қолди, — дейди Фарғона вилоят ҳокими ўринбосари, вилоят мулкчилик қўмитаси бошлиғи Анваржон Эргашев. — Иқтисодий ислоҳотларни жадаллаштиришнинг ҳал қилувчи шартларидан бири — мулкни давлат тасарруфидан чиқариш, уни чинакам эгалари ихтиёрига топшириш, шу йўл билан юртимизда мулкдорлар синфини яратишдан иборатдир. Бу борада вилоятимизда олдинга қўйилган режаларни ёруғ юз билан бажаришга эришяпмиз.

Умуман олганда, 1995 йилда вилоятимиз бўйича жами 75 та халқ хўжалик нуқтаси давлат тасарруфидан чиқарилиши режалаштирилган эди. Бу кўрсаткич ҳозирги кунга қадар 81 тага бажарилди. Бунинг эвазига давлат хазинасига маблағ тушириш режаси 129 фоизга адо этилди. Режадан ортиқча топилган 66,5 миллион сўм маблағ эса халқ хўжалигининг бошқа тармоқларини тараққий эттиришга сафарбар этилди. Бундан ташқари, қишлоқ хўжалиги соҳасига хизмат кўрсатувчи 5 та корхона қўшимча равишда хусусийлаштирилди.

Ҳозирги кунда вилоятимизда 320 та очиқ турдаги ҳиссадорлик жамияти ишлаб турибди. Шулардан 213 таси ўтган йили янгидан барпо этилди. 107 та ёпиқ турдаги акционерлик жамиятининг тузилгани эса хусусийлаштириш жараёнида оддий фуқароларнинг ҳам тўсиқларсиз иштирок этишларига имкон берди.

Вилоятимиз фонд биржаларида бултур 61 миллион 767 минг сўмлик олди-сотди ишлари амалга оширилди. Акциялар сотишдан 41 миллион 96 минг сўм маблағ тушди. Бу режада белгиланганидан 9 миллион 96 минг сўм кўпдир. Акциялар сотиш иши, айниқса, йилнинг кейинги чорагида намунали йўлга қўйилганлиги туфайли бу давр учун белгиланган режа 42 баравар ошириб бажарилди.

Республика Фонд биржасида қайта ташкил этилган ҳиссадорлик жамиятларининг 71 минг 258 дона қимматли қоғозлари ҳам вилоятимизда сотилди. Бунинг эвазига 59,8 миллион сўм маблағ олинди. Вилоят қимматли қоғозлар дўконлари орқали сотилган акциялар миқдори эса 2 миллион 221 минг сўмга етди.

1995 йил мобайнида жами 36 та «Ким ошди» савдоси ўтказилди. Савдога қўйилган 968 та нуқтадан 307 таси ўз эгаларини топди. Сотилган иншоотларнинг бошланғич баҳоси 21 миллион 328 минг 200 сўмни ташкил этган бўлса, савдодан сўнгги қиймати 57 миллион 752 минг 800 сўмдан ошди. Натижада, халқ хўжалигига қўшимча равишда 36 миллион 424 минг сўмдан ортиқроқ маблағни сафарбар этиш имкони туғилди. Сотилган нуқталардан 20 таси эгаллаб турган ер майдонлари билан сотилган бўлса, 310 та савдо ва маиший хизмат кўрсатиш нуқталарини қуриш учун эса қўшимча ерлар сотилди. Шунингдек, 50 та автомашина, 4 та қурилиши тугалланмаган иморат, 10 та автомобилларга ёнилғи қуйиш шохобчаси ҳам тадбиркорларнинг мулкига айланди.

Хусусийлаштириш жараёнидан кейин 4 минг 533 та хусусий, кичик корхона ва фермер хўжалиги рўйхатга олинди. Бу борадаги топшириқ эса ортиғи билан бажарилди.

Республика Давлат мулки қўмитаси маблағлари эвазига вилоятимиздаги 26 тадбиркорга 28 миллион 750 минг сўм миқдорида аниқ мақсадларни кўзлаган қарзлар берилганди. «Бизнес-фонд» йўли билан берилган мақсадли қарзлар суммаси 13 миллион 300 минг сўмни ташкил этди. Бу маблағлар фақат халқ истеъмол моллари ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш, маҳсулот ҳажмини кўпайтиришга сарфланди.

Тадбиркорлик фаолиятларини кенгайтириш учун, албатта, бинолар, иншоотлар, ер майдонлари зарур. Бизнинг бошқармамиз вилоятимиздаги корхоналар ва ташкилотлар ихтиёридаги вақтинча иш билан банд бўлмаган ана шундай бинолар ва иншоотларни, ишлаб чиқариш воситаларини тафтиш қилиб топиб, ишбилармонларга ижарага берилишини ташкил этмоқда. Ҳозиргача 168 бино ва иншоот ижарага берилди. Шу йўл билан салкам 28 минг квадрат метр ишлаб чиқариш майдонларида меҳнат жараёнлари қайта жонланди. Аукционда эса жами сатҳи 38 минг 200 квадрат метр майдонга эга бўлган бинолар сотилди.

Хусусий тадбиркорлар учун зарур бўлган моллар ва ресурслар олди-сотдисини ташкил этиш мақсадида 62 та майда улгуржи ярмаркалар ва бозорлар ўтказилди. Ҳозир вилоятда 160 та майда улгуржи савдо дўконлари, тижорат марказлари, савдо уйлари ишлаб турибди. Улар орқали сотилган ва харид қилинган моллар ва ресурслар миқдори 41 миллион сўмни ташкил этди. Шулардан 31 миллион сўмлик моллар ва ресурслар экспорт қилинган бўлса, 5 миллион сўмлиги четдан келтирилди.

Ўтган йилнинг апрель ойидан бошлаб вилоятимизда республика мол-хомашё биржасининг шохобчалари фаолият кўрсатмоқда ва ресурслар олди-сотдиси бўйича шартномалар имзоланди. Уларда ҳар ойда ўртача 19 миллион мол айланмоқда.

Ишбилармон ва тадбиркорларимизнинг малакаларини ошириш учун барча имкониятлар мавжуд. Биргина бултурнинг ўзида 1 минг 380 нафар ишбилармон турли билим масканларида бозор муносабатлари қонуниятларини ўганди.

Ҳозирги даврда вақтинчалик ишламаётганларни иш билан таъминлаш масаласи энг долзарб муаммолардан биридир. Шу мақсадда Кичик ва ўрта бизнесни ривожлантиришга мадад берувчи фонд билан ҳамкорликда «Корхона — маҳалла» дастурини ишлаб чиққанмиз. Шунга кўра, Марғилондаги «Хон-Атлас», Қўқондаги «Озод» ва «Улуғбек» ҳиссадорлик жамиятлари кўмагида хўжаликларда ишламаётган, лекин меҳнатга лаёқатли фуқаролар иш билан таъминланмоқда. Улар уйларда турли иш кийимлари, кўрпа-тўшаклар жилдлари, пайпоқлар тикишаётир. Натижада ўтган йили вилоятимиз бўйича 4,5 миллион сўмликдан ортиқ халқ истеъмол моллари ишлаб чиқаришга эришилди.

Вилоят мулк бошқармаси томонидан 62 та қўшма корхона рўйхатга олинган бўлиб, уларнинг чет эл инвестицияси салмоғи 122 минг 240 долларга етди. Шунингдек, бир қатор қўшма корхоналарни барпо этишнинг ташкилий тадбирлари поёнига етказилди. Фарғона пойабзал ҳиссадорлик жамияти билан Германиядаги «Саламандер» фирмаси, Тошлоқдаги нотўқима қопламалар фабрикаси билан Жанубий Кореянинг «ДЭУ» корпорацияси, «Пахтасаноатсотиш» корхонаси билан Туркиядаги «Язекс» фирмаси ҳамкорлигида барпо этилган қўшма корхоналар шулар сирасига киради. Шубҳа йўқки, ишлаб турган ва эндиликда ишга тушириладиган бундай корхоналар мамлакатимиз тараққиётига, халқимиз фаровонлигига салмоқли ҳисса қўшади.

Набижон СОБИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

• *Диққат: янгилик!*

МЎМИЁНИНГ ЯНГИ МЎЪЖИЗАСИ

«Минерал» кўп тармоқли ширкат раисининг муовини Н. Исабоев бир гуруҳ мутахассис ва тажрибакорлар билан олиб борган кўп йиллик илмий-амалий изланишлардан сўнг мўмиёнинг деҳқончиликда асқотадиган янги қиррасини кашф этди.

Ҳозир фақат саноқли кишиларгагина маълум бўлган бу янгиликнинг моҳиятини кўпчиликнинг ҳукмига ҳавола этиш орқали соҳага алоқадор олиму мутахассисларнинг муносабатларини аниқлаш ва уларни холис баҳс-мунозарага чорлаб, пировардида тавсия этилаётган янгилик хусусида якуний хулосага келиш мақсадида Н. Исабоев билан суҳбатлашдик.

— «Минерал» ширкати раиси И. Ниёзов, раисининг фан бўйича биринчи муовини Г. Плотников, илмий раҳбар Э. Одилхўжаев ва мен бойитилган мўмиёга эга тоғ жинслари эритмаси билан ўсимликларга ишлов беришнинг самарасини аниқлаш устида 1988-1994 йиллар давомида илмий-амалий изланишлар олиб бордик. Бундай эритмадан фойдаланишнинг турли усулларини синаб кўрдик. Чунончи, 1989 йилда Косон туманидаги «Гулбоғ» хўжалигида уруғлик чигит мўмиёли тоғ жинслари эритмасида намлаб экилди ва у одатдаги усулда экилганига нисбатан 4-5 кун олдин униб чиқди. Ҳатто, кучли ёмғир натижасида шудгор бетида ҳосил бўлган қалин қатқалоқни ҳам бемалол ёриб чиқди.

Китоб туманидаги «Госхозза̀вод», Муборак туманидаги «Гулистон», Меҳнатобод туманидаги «Пахтакор» ва Юнусов номли, Мирзаобод туманидаги «Москва», Қуйи Чирчиқ туманидаги «Ўзбекистон беш йиллиги» давлат хўжаликлари ва шу тумандаги Улуғбек номли ҳамда Ўрта Чирчиқ туманидаги Охунбобоев номли жамоа хўжаликларида олиб борилган тажрибалар ҳам ҳайратомуз натижалар берди. Тажриба майдонларининг бирортасида чигитни қайта экишга мутлақо ҳожат сезилмади. Совуқ ҳаво узоқ муддат сақланиб турган шароитда ҳам нам меъёрдан ортиқча бўлган ва совуқ тупроқда ҳам чигит чиримай, тўла униб чиқди. Ғўза ниҳоллари совуқ ва бошқа табиий таъсирларга бемалол бардош бериб, заҳарланмади.

Ғўзанинг ўсиши, шоналаш, гулга ва ҳосилга кириш даврларида бойитилган мўмиёли тоғ жинслари эритмасини ОВХ-28 аппаратида пуркаш ҳам яхши самаралар бериши аниқланди. Чунончи, тупроқ таркиби яхшиланди (тупроқни юмшатадиган лойхўрак чувалчанглар пайдо бўлди), ғўзани суғориш 20-30 фоиз камайди, ўсиши, гулга ва ҳосилга кириши, пишиб етилиши тезлашди. Чўл шароитларида ғўза сувсизликка мослашди, ёз чилласининг иссиғи ва гармсел таъсирида ғўзанинг гул ва шона ташлаши юз бермади. Маъдан ўғитларига бўлган эҳтиёж 50 фоиз камайди, зараркунанда ҳашоратларга қарши заҳарли кимёвий дорилар мутлақо ишлатилмади. Вильт, шира ва бошқа касалликлар, ўргимчаккана, кўсак қурти тарқамади. Чигитдаги ёғ миқдори 15-20 фоиз ошди ва экологик тозалиги таъминланди. Айниқса, толанинг мустаҳкамлангани муҳим ютуқ бўлди. Чунки жаҳон бозорида у ёки бу мамлакат пахтасининг нуфузи, аввало, айнан шу кўрсаткич билан белгиланади.

— Бойитилган мўмиёли тоғ жинслари эритмаси фақат пахтазорларда синаб кўрилдими ёки бошқа экинлар устида ҳам илмий-амалий тажрибалар ўтказилдими?

— Биз ўзимиз ихтиро қилган янгиликни турли сабзавот экинлари ва картошка пайкалларида ҳам эринмай, атрофлича синаб кўрдик. 1986 йил январнинг бошида Тошкент туманидаги Охунбобоев номли ва Ильич номли жамоа хўжаликларида кўкламда очиқ майдонларга экиш учун кўчат тайёрлаш мақсадида помидор, карам, булғори қалампир ва бақлажон уруғлари шундай эритма билан намланиб, иссиқхоналарга экилди ва одатдагидан 2-4 кун эрта униб чиқди. Ана шу ёш ниҳолларга мўмиё эритмаси компрессор ёрдамида 3 марта пуркалди. Натижада апрелга бориб, кўчатларнинг бўйи одатдагидан 2-4 сантиметр баланд ва танаси анча йўғон бўлиб етилди.

Уруғлик картошка, помидор, карам, булғори қалампир, бақлажон кўчатлари илдизлари мўмиёли эритма аталасига ботирилиб, очиқ далага экилди. Уларга ўсиш даврида мўмиёли эритма билан 3-4 марта ишлов берилди.

Охунбобоев номли, Ильич номли жамоа хўжаликларида ўтказилган бу тажрибалар 1988-1992 йиллар давомида Косон туманидаги «Гулбоғ», Китоб туманидаги «Госхоззавод» давлат хўжаликларида ҳам такрор синаб кўрилди. Натижалар шуни кўрсатдики, мўмиёли аталага ботириб экилган уруғлик картошка тўла униб чиқаркан, сабзавот экинлари кўчатлари ҳам сўлиб қолмай, тез амал оларкан.

Ўсиш, шоналаш, гулга ва ҳосилга кириш даврларида баргларига ҳар 15-20 кунда мўмиё эритмаси билан 2-3 марта ишлов берилганидан сўнг сабзавот ва картошкага ҳар хил зараркунанда ҳашорат ва касаллик тушмади, ўсиши тезлашди ва ҳосилдорлиги ошди.

Апрель ойида оддий усулда экилган бодринг июннинг 15-20 ларига бориб, 20 июлда экилган кечки бодринг эса 10-15 сентябрларда барги шўрланиб, ўсишдан тўхтаб, ҳосилдан қолса, бизнинг тажриба қўлланиб, апрелда экилган бодринг октябрнинг охиригача ўсишда давом этиб, ҳосил бераверади. Помидор ҳам худди шундай: оддий усулда экилгани узоғи билан сентябрда қуриса, мўмиё эритмаси қўлланилгани кузнинг ўрталарида ҳам гуллайверади.

Муҳими шундаки, сабзавот ва картошкага ҳам маъданли ўғит солиш 50 фоиз камаяди, заҳарли кимёвий дорилар умуман ишлатилмайди. Ҳосил ҳам экологик жиҳатдан мусаффо бўлади.

— Янгиликнинг бу жиҳатлари ҳақиқатан ҳам эътиборга лойиқ кўринади. Аммо тўйинган мўмиёли тоғ жинслари ўзимиздан чиқадими? Унинг заҳиралари оммавий қўлланиш учун етарлими?

— Бу масалада муаммо йўқ. Ўзбекистоннинг тоғли минтақаларида мавжуд бўлган оҳак тошлар, мармар-оҳак тошлар, оҳак-сопол тошлар, мармар-сопол тошлар, гил-сопол тошлар ва кўмир-сопол тошлар тектоник шароитларда жисмоний силкинишлар ва ишқаланишлар натижасида майдаланиб, парчаланиб, қиррали майда шағал, қум, лой, гил ва толқон жинсларига айланган. Камида 2-5 миллион йиллар давомида об-ҳаво ва ёғинлар таъсирида қор сувлари эритган табиий мўмиёлар ана шу жинсларга сингиб, уларни жипслаштириб, янги мўмиёли тоғ жинслари ҳосил қилган. Буларнинг заҳиралари беҳисобдир. Навбатдаги вазифа: турли минтақалардаги ана шу тоғ жинсларидан намуналар олиб, уларни лаборатория йўли билан ўрганиш ва бойитиш чораларини кўришдан иборатдир. Зеро, мўмиёли тоғ жинслари таркибида сувда яхши эрийдиган ҳар хил шифобахш тузлар, аминокислота, стероид, фосфоликид, умумий азот ва фосфор бор. Айрим намуналарда эса 25-30 хилгача элементлар учрайди.

«Халқ сўзи» мухбири
Абдусамад ЙЎЛДОШЕВ
суҳбатлашди.

• *«Халқ сўзи» бонг уради*

ҲИСОБЛИ ДЎСТ АЙРИЛМАС...

Мамлакатимиздаги қурилиш иншоотларини, кон-қазилма саноатини, халқ хўжалигининг бошқа тармоқларини металл маҳсулотларисиз тасаввур этиб бўлмайди. Бироқ бундай маҳсулотлар нархининг қимматлиги ҳаммага маълум.

Шу боис республикамизда маҳаллий ҳокимият органлари, бир қатор вазирликлар, идоралар, ташкилотларнинг раҳбарлари ва ходимларининг куч-ғайратлари туфайли ҳар йили белгиланганидан кўпроқ темир парчалари тўпланиб, қайта ишлаш учун топширилмоқда. Бу ҳол ўз навбатида Бекободдаги «Ўзметкомбинат» акционерлик бирлашмасининг бир маромда ишлашини таъминлаётир. Бирлашма жамоаси эса қатор корхоналарга металл маҳсулотлари етказиб берибгина қолмасдан, балки катта маблағнинг тежаб қолинишига эришмоқда. Бироқ...

— Биз ўтган йили 14 минг тонна темир парчаси топшириб, бу борадаги режани ошириб бажардик, — дейди республика иккиламчи қора металлар ижара бирлашмасининг Урганч бўлими бошлиғи Анвар Оллаберганов. — Қўлга киритилган ана шу ютуққа Гурлан, Шовот, Қўшкўпир, Хонқа ва Боғот туманлари, шунингдек, «Урганчёғ» ҳиссадорлик жамияти, Хоразм давлат хўжаликлараро қурилиш тресги, «Агромашсервис» ва «Хоразмтранс» бирлашмаларининг меҳнаткашлари, айниқса, муносиб ҳисса қўшдилар. Лекин шунча миқдордаги металломнинг ҳақини «Ўзметкомбинат» ҳиссадорлик бирлашмасидан ҳанузгача ололганимиз йўқ. Вилоятимизда, ҳатто 1994 йилги темир-терсак учун бу бирлашма билан ҳисоб-китоб қилолмаган корхоналар ҳам бор. Тўғри, шартномада қайта ишлаш корхонаси топширилган ҳар тонна қимматли иккиламчи хомашёнинг 10 фоизи миқдорида прокат бериши кўзда тутилган. Афсуски, «Ўзметкомбинат» бу мажбуриятни ҳам бажармаётир. Хусусан, 1994 йили Урганчдан Бекободга жўнатилган 10 минг тонна темир-терсак учун 1000 тонна ўрнига 600 тонна, 1995 йили эса 14 минг тонна металлом ҳисобига атиги 120 тонна металл прокати олдик.

«Ҳисобли дўст айрилмас», дейишади. Агар «Ўзметкомбинат» ҳиссадорлик бирлашмаси зиммасидаги мажбуриятларни ўз вақтида бажарганларида, албатта, Хоразмда бундан-да кўпроқ темир парчалари йиғиларди. Қолаверса, бугунги кунда 4 минг тонна металломга мўлжалланган майдончада 10 минг тонна қимматбаҳо металл бўлаклари тўпланиб қолмаган бўларди. Бунга тегишли ташкилотларнинг раҳбарлари нима деб жавоб берарkin?

А. СОБИРОВ,
И. ЎТБОСАРОВ,
«Халқ сўзи» мухбирлари.

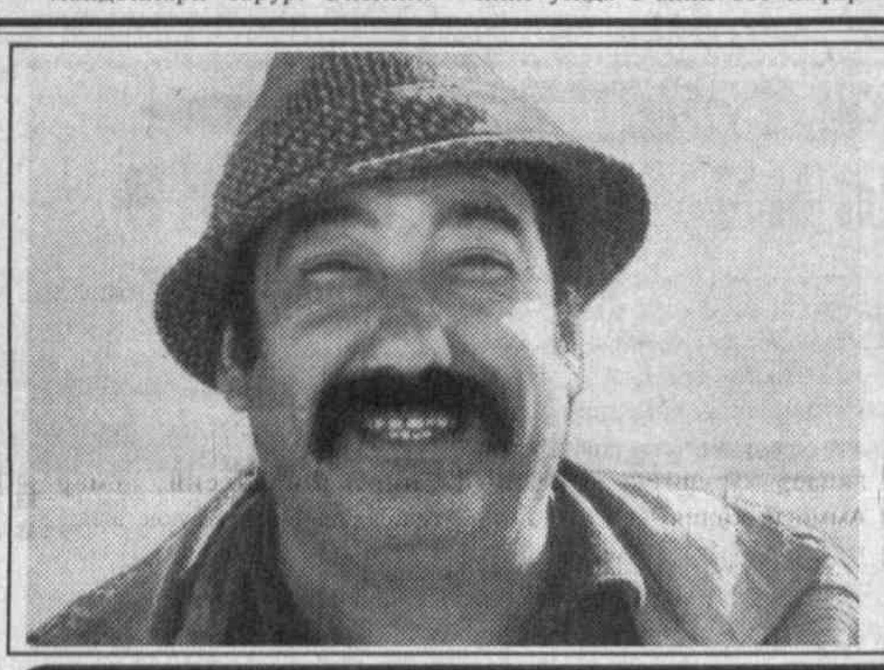

Ҳайдовчилик — ҳожатбарор касб. У кишилар узоғини яқин, оғирини енгил қилади. Сиз суратда кўриб турган Муҳиддин Рўзиев «Муборакгаз» бирлашмасида узоқ йиллардан буён ҳайдовчи бўлиб ишлайди. У қурувчи-монтажчиларни ўз вақтида ишга олиб келиш ва ишдан сўнг уйларига элтиб қўйиш вазифасини сидқидилдан ўтамоқда.

Т. ҲАМРОҚУЛОВ
тасвирга олган.

ТУМАН МАРКАЗИДА ГУЗАРЛАР ҚУРИЛАДИ

Ғаллаорол тумани ҳокимлиги Президентимизнинг халқ депутатлари Самарқанд ҳамда Қашқадарё вилоят кенгаши сессияларидаги маърузасида белгилаб берилган вазифалар асосида 1996 йилги ижтимоий-иқтисодий ривожланиш дастурини китобча ҳолида кўп нусхада чоп этди.

Ушбу дастурда ҳаётимизнинг энг муҳим жабҳаларини ривожлантириш, қишлоққа саноатни олиб кириш, узоқ чўпон овули ва қишлоқларни газ, ичимлик суви билан таъминлаш, маиший хизмат шаҳобчаларини кўпайтиришга асосий ўрин берилган. Ғаллаорол шаҳрида, йирик ташкилот ва хўжаликлар марказида қурилажак гузарлар мажмуи изоҳлаб ўтилган. Жумладан, туман марказида саккизта янги чойхона, тўртта кичик бозор, еттита этикдўзлик устахонаси, иккита сартарошхона, тўртта новвойхона, олтита суратхона, ўнлаб гўшт ва тижорат дўконлари қуриб, ишга туширилади.

Ҳ. НАБИРАЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• *Ҳуқуқшунос минбари*

Одамлар вақтинчалик иқтисодий қийинчиликларга, етишмовчиликка чидашлари, уни тўғри тушунишлари мумкин. Бироқ кишилар адолатсизликка ҳеч қачон чидашмайди.

Ислом КАРИМОВ.

СЎНГГИ СЎЗ АЙТИШ МАСЪУЛИЯТИ

Истиқлолининг бешинчи баҳорига қучоқ очаётган Ўзбекистонимизда ҳуқуқий давлат пойдевори яратилмоқда. Қабул қилинган янги қонунларимизда юртимизнинг миллий жуғрофий ўрни, фуқароларимизнинг ахлоқий ақидалари ўз ифодасини топмоқда. Энг муҳими, юртимизда кишилар ўз ҳуқуқ ва бурчларининг барча тамойилларини билиб олишга ҳаракат қилишмоқда. Бироқ булар ҳали камлик қилади. Матбуот ва телевидениеда ҳуқуқий мавзулардаги тарғибот ва ташвиқотга ҳозиргидан ҳам кўпроқ ўрин ажратилмоғи, эътибор янада кучайтирилмоғи керак.

Асосий қонунимизнинг 44, 48-моддасида шундай жумлалар бор: «Шахсни ҳурматлаш, фуқароларнинг ҳуқуқлари, эркинликларини қўриқлаш — барча тергов органларининг ва мансабдор шахснинг бурчидир... Ўзбекистон Республикаси фуқаролари ор-номусига ва қадр-қимматларига, ўз ҳаётлари ва соғликларига, шахсий эркинликлари ва мол-мулкларига тажовузлардан суд орқали ҳимоя қилиниш ҳуқуқига эгадирлар».

Юртбошимиз Олий Мажлис ва вилоятлардаги сессияларда ҳуқуқ-тартибот идораларининг бугунги ишини кескин танқид қилди. Кишилар ҳузуримизга иккиланиб ва қўрқиб ташриф буюришини таъкидлади. Шахсан мен бундай фикрларга қўшиламан. Яширишнинг нима ҳожати бор. Ҳали айримларимиз «қизил империя салтанати» мерос қилиб қолдирган иш юритиш усулидан батамом қутилганимиз йўқ.

Баъзи кишилар эса ўз ҳуқуқларини яхши тушуниб етмаганликларидан суд идораларини фақат жазо тайинлайдиган, одамларни қамайдиган жой сифатида тушунадилар. Аслида суд идоралари адолат қасри сифатида яхшилик ва ёмонлик тошларини тарозига қўядиган жой сифатида шаклланмоғи керак.

Прокуратура ва ички ишлар органлари ҳуқуқ-тартибот яхлитлигини янада яққол таъминлайдиган энг муҳим ва энг масъулиятли бўғинлардир. Судлар эса охирги сўзни айтувчи маскан сифатида икки баравар кўп масъулиятни ўз зиммасига олган идора ҳисобланади. Бизнинг қўйган ҳар бир қадамимиз, ўқиган ҳар бир ҳукмимиз кишилар ҳаётида кескин бурилиш ясаши билан янада аҳамиятлидир.

Ҳазрат Навоийнинг «ҳар кимки вафо қилса вафо топғусидир, ҳар кимки жафо қилса жазо топғусидир» деган мисралари ҳамиша қулоқларим остида жаранглайди. Бу дунё шундайки, ўзгага жафо қилган, жиноят кўчасига қадам қўйган кимса эртами-кечми ўз жазосини барибир олади. Жиноятнинг ҳам, гуноҳнинг ҳам, нотўғри қўйилган қадамнинг ҳам ўз моҳияти ва сабаблари бўлади. Кимдир юридик маълумотга эга бўлмаганлиги, соддалиги ёки тушунмовчилик орқасидан жиноят кўчасига кириб қолади. Кимнидир бу йўлга қалби қора одамлар бошлайди. Ночорликдан, атрофдагиларнинг бефарқлигидан жиноятчиларга шерик бўлиб қоладиганлар ҳам учрайди. Мен ҳар гал иш кўрганимда мана шу нарсаларни ёдимда тутишга ҳаракат қиламан. Зотан, биз судяларни ҳамиша гуноҳ ва жиноят сабаблари безовта қилиб туриши керак.

Ана шу моҳиятни, ана шу сабабларни эътиборга олмай ҳукмга қўл қўйишимиз гуноҳи азим ҳисобланади. Ҳар бир ҳукмимизда инсонпарварлик, шафқат, ўзганинг ҳолатини қалб чиғириғидан ўтказиш ва шундан кейингина бир хулосага келиш ҳақиқат биносининг тиргагидир. Темур тузукларини ўқиганимда бундан олти аср аввал яратилган бу қонунлар мажмуаси қарийб Ер юзининг тенг ярмида ҳукмронлик қилган улуғ бобомизнинг қонунларга нақадар қатъий амал қилганлигини яққол кўрсатиб беради. Бу қонунлар мажмуаси буюк салтанатнинг гуллаб яшнаши, ҳақиқат ва адолат барча нарсадан устун бўлишига хизмат қилган. Бу тузуклардан Петр I ҳам давлатни бошқаришда унумли фойдаланган. «Агарда кимда ким тиш синдирса, кўзни кўр қилса, қулоқ ва бурнини кесса, шароб ичса, зино қилса девондаги шариат қозиси ёки аҳдос қозисига олиб бориб топширилсинлар» дейилади бу тузукларда. Темур бобомиз адолат бор жойда элнинг кўнгли тўқ, иши унумли, мамлакатнинг эртанги куни эса порлоқ бўлишига имон келтирган. У кишининг қўлларидаги узукда «Куч—адолатда» деган битик бежиз бўлмаган. Орадан қанча асрлар ўтди. Замонлар ўзгарди. Бироқ ҳақу адолатнинг қадри ҳамон осмондадир.

Юқорида фуқаролик ва жиноий ишларни кўриб чиққанда инсонпарварлик, ўзгаларни тушуниш туйғусидан маҳрум бўлмаслик тўғрисида гапиргандик. Бироқ орамизда шундай кишилар ҳам борки, улар учун қонун, жамият ва кишилар манфаати, ҳақу адолат уч пуллик қадр-қимматга эга эмас. Бундай кишиларга шафқат қилиш, уларни аяш, бошини силаш қўзичоқни бўри олдига боғлаб қўйиш билан баробардир.

1968 йили Тожикистон Республикаси, Ленинобод вилояти, Ўратепа туманидаги Жарқўрғон қишлоғида туғилган Тўйчибой Юнусов вилоятимизнинг Боёвут ва Меҳнатобод туманларидан уч маротаба трактор ўғирлайди. Тоғни урса талқон қиладиган, ақлий жиҳатдан соғлом бўлган бу йигит ҳаром луқмаларнинг гадосига айланади. Наҳотки мана шу йигит қилган жиноятининг моҳиятини ва оқибатини билмайди, деб ўйлаш мумкин. Суд тергови жараёнида у ўз ҳуқуқини тузуккина билишига имонимиз комил бўлди. Тўйчибой Юнусовнинг қилмишини бирон-бир баҳона билан оқлаб бўладими? Ахир у онгли, шуурли, тушунчаси ва дунёқараши шаклланган шахсдир. У жиноят кўчасига текин даромад орттириш ниятида қасддан ва пухта режалар асосида қадам қўйган. 11 йил муддатга озодликдан маҳрум этилган бу йигит қилмиши ўзгаларга ибрат бўлмоғи керак.

Яна бир мисол. Дилшод Муродов ва Шамсиддин Шодмонқуловлар ўзаро тил бириктириб, танишлари бўлган Ҳакимжон Холматовнинг жонига қасд қиладилар. Ховос посёлкасида яшовчи бу йигитлар Ҳакимжоннинг «Жигули» машинасини кира қилиб, Ховос туманининг Гулбаҳор посёлкасига олиб бориб қўйишни илтимос қилишади ва йўлда...

«Фарҳод» ширкатлар уюшмасининг ҳудудида Дилшод ва Шамсиддин Ҳакимжоннинг машинасини тортиб олиш ва уни пуллаш мақсадида, олдиндан юракларига туккан қора ният туфайли йўлда машинани тўхтатиб, ҳайдовчини дўппослашга тушадилар. Унинг танасига рўзғор пичоғи билан бир неча бор хавфли жароҳат етказадилар. Пичоқ еган, бошига темир билан урилган Ҳакимжон Холматов кўп ўтмай ҳаётдан кўз юмади. Тўғри, биз судьялар бу каби ва шунга ўхшаш жиноий ишларни кўраверив кўзимиз ўрганиб кетган. Бироқ суд залида ўтирган марҳумнинг жигарлари ва қариндош-уруғларининг ҳолати менинг юрагимни ларзага солди. Наҳотки пул, моддий бойлик инсон ҳаётидан устун турса. Бу қотилликни ҳеч бир сабаб, ҳеч бир баҳона оқлай олмайди. Айниқса, худбинлик, пасткашлик билан қилинган қотилликка шафқатсиз бўлмоқ керак. Қуръонда тирик жонни ҳаётдан бенасиб этиш гуноҳи азим ҳисобланган. Инжилни олиб қаранг, бу китобда ҳам инсонни ҳаётдан жудо айлаш кескин қораланган. Лекин афсуски, Дилшод Муродов ва Шамсиддин Шодмонқулов каби шумқадам, қора ниятли кишилар ҳали-ҳамон орамизда учраб турибди. Дилшод Муродов энг олий жазога маҳкум этилди. Шамсиддин Шодмонқуловга эса 15 йиллик қамоқ жазоси белгиланди. Суд залида ўтирган кишилар, бу қотилликдан хабардор одамлар енгил тортгандек бўлди. Бироқ мен бир нарсани кўп ўйлайман. Жиноятни фақат жазо билан, қамоқ муддатлари билан камайтириб бўлармикан? Мустақилликка, истиқлолга кескин юз бурган юртимизда фарзандларимизни ва умуман ёшларимизни меҳр-шафқатли, ор-номусли, диёнатли, юртсевар, дили пок ва комил инсонлар қилиб тарбиялаш жиноятчиликни кескин камайтиришдаги энг муҳим ва энг тўғри йўл эканлигига мен ишонаман. Бу тарбия, бу билим оилада, мактабда, маҳаллада кун сайин, ой сайин, йил сайин тобора такомиллашиб бормоғи лозим. Ана шунда адолат тантанасининг тезроқ яқинлашуви янада нақд бўлади.

Юртбошимиз Ислом Каримов «Одамлар вақтинчалик иқтисодий қийинчиликларга, етишмовчиликка чидашлари, уни тўғри тушунишлари мумкин. Бироқ кишилар адолатсизликка ҳеч қачон чидашмайди» деганларида минг бора ҳақ эди. Адолат мисоли бинафшадир. Адолат бу кўклам суратини қанотларида олиб келувчи қалдирғочдир. Кўклам эса яшашни севган одамларнинг тоза юрагидир. Бас, шундай экан, ҳар биримиз Ўзбекистонимизда ана шу муқаддас туйғуларнинг томир отиши учун қўлни қўлга бериб, дилни дилга пайванд қилиб ҳаракат қилмоғимиз керак. Фақат ана шундагина бизлар пойдеворини яратаётган ҳуқуқий давлатимиз биноси янада муҳташам, янада кўркам, янада маҳобатли бўлади. Бу бино сиз билан биздан келажак авлодларга қолдиражак энг қимматбаҳо меросдир.

Шавкат ҲАҚНАЗАРОВ,
Сирдарё вилояти суди раисининг муовини.

ТЕМУРИЙЛАР — БОБУРИЙЛАР АВЛОДЛАРИ КЎПМИ?

Ҳар гал Ҳиндистон тупроғига қадам қўйганимда юрагимда ҳаяжон, руҳимда енгиллик пайдо бўлади. Бу қадим диёр тарих ҳақиқатларидан сўзловчи бинолари, дарахтлари, қушлари тимсолида бир замонлар тақдир тақозоси билан бу юртга келиб қолган аждодларимнинг руҳлари интиқлик билан кутиб олаётгандек бўлади.

Ҳиндистонга бу галги сафарим «Марказий Осиё ва Ҳиндистон маданий алоқалари» мавзуига бағишланган халқаро анжуман ишида иштирок этишдан иборат бўлди.

Ўтган йилнинг 17-22 декабрь кунлари бўлиб ўтган бу нуфузли анжуманда Ўзбекистон, Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон, Туркманистон, Россия, Хитой, Монголия каби давлатларнинг вакиллари иштирок этдилар. Ўзбекистондан А. Қосимов, Р. Иномхўжаев, Г. Ҳидоятов, Б. Турсунов ва камина қатнашдик.

Ҳиндистон давлатининг Маданий маркази ва Халқаро Ҳимолай жамғармаси ташаббуси билан уюштирилган бу анжуман юксак илмий савияда ўтди. Машварат фаолларидан бири Ахлу Валия Ҳиндистон-Туркистон ўртасидаги алоқалар илдизи узоқ асрларга бориб тақалиши, бу анъана кейинги йилларга келиб янада ривожланганлигини таъкидлади. «Мен, — деди у, — фикримнинг тўғри эканлигига 1994 йилда Ўзбекистонда бўлганимда тўла ишонч ҳосил қилдим».

Шимолий Ҳиндистон Осиё давлатлари билан чегарадош бўлганлиги учун ҳам бу минтақада яшовчи халқлар табиати, урф-одати ва этнографияси, тилида айрим яқинликлар мавжуд. Ҳинд диёрининг кўп вақт Кушон, Эфталит, айниқса, Маҳмуд Ғазнавий давлати таркибида бўлиши маданий алоқаларни кучайтирди. Қадим Туроннинг ҳинд халқи ҳаётига таъсири масаласини ўрганиш баробарида ҳинд маданияти, илм-фанининг туркий халқлар турмуш тарзига ҳам таъсир ўтказганлигини эътироф этиш мақсадга мувофиқдир. Ўзаро таъсир масалалари Берунийнинг «Ҳиндистон» асарида илмий асосини топганлиги фикримизнинг далили бўла олади.

Бу алоқа Бобур Мирзо даврига келиб янги босқичга кўтарилди. Бобур бошлаган хайрли ишлар унинг фарзандлари, невара-чеваралари даврида янада гуллаб-яшнади. Улар Эрон, Афғонистон, Марказий Осиё давлатлари билан илмий-маданий, сиёсий-иқтисодий алоқаларни мустаҳкамлашга эришдилар. Бобур замонида бошланган шарқона ва ҳинд меъморчилиги анъаналари мужассамлаштирилган бинолар қуриш, Марказий Осиё тупроғида ўсувчи турли дарахтларни ўстириш бобурийлар томонидан давом эттирилди. Бобур ватанидан олиб бориб экилган дарахтлар худди улуғ шоҳ билан бирга бориб абадий қолиб кетган туркийлар каби илдиз отдилар. Мен ҳар гал Бобур томонидан барпо этилган «Ором боғи»га қадам қўярканман, димоғимда Фарғона водийси саболарида мажнунона тебраниб турган дарахтлар исини туйгандай бўламан.

Аврангзебнинг сарой табиби, францийалик сайёҳ Берньенинг ёзишича, ёз фаслида Ҳиндистон бозорларида Самарқанд ва Бухородан келтирилган қуритилган мевалар сероб бўлар экан.

Ҳинд савдогарлари Буюк ипак йўли орқали Туркистонга келиб тижорат ишларини юргизганлар. Кўплари бу юртда тақдир тақозоси ила қолиб кетганлар. Ҳиндларнинг махсус карвонсаройлари, маҳаллалари, ҳатто мозорлари бўлган. Андижонда ҳозиргача Ҳиндумозор деган жойнинг сақланиб келаётгани ҳам фикримизнинг далилидир.

Ота-боболари асли Шаҳрисабздан бўлган Мирзо Бедил, Амир Хисрав Деҳлавий, самарқандлик Мирзо Ғолиб ҳинд тупроғида униб-ўсиб, етук фозил кишилар бўлиб етишдилар.

Анжуман кунларида фурсат топиб уларнинг қабрларини зиёрат қилдим. Деҳлидаги бу сукутгоҳларнинг бугунга келиб қаровсиз бўлиб қолганлиги дилимга озор етказди. Ҳар ҳолда, она Туркистондан олис хилқатларда ломакон бўлган бу даҳо ватандошларим, миллатдошларим руҳи олдида ўзимни айбдордек ҳис қилдим. Дилимда улар мозорларини таъмирлаш ташаббуси уйғонгандек бўлди. Баъзан яхши тилак ҳам инсон руҳиятига мадад беради. Уни олис уфқларга кўз тутишга даъват этади.

Мирзо Ғолибга ҳиндларнинг муҳаббати ўзгача. Шоирнинг қабри анча эътиборда. Унинг музейи ва кутубхонаси жойлашган ер Деҳлининг нисбатан покиза ва гавжум маскани ҳисобланади. Шунингдек, бу ерда буюк шоир номи билан аталувчи хусусий илмий-текшириш институти ҳам бўлиб, у ерда Ҳиндистоннинг нуфузли олимлари ишлайдилар.

Илмгоҳда Мирзо Ғолиб қаламига мансуб бобурийлар тарихига оид форс тилидаги рисола бор экан. Биз унинг ксерокопиясини олишга муяссар бўлдик. Бизга томоман янгилик бўлган, бобурийларга бағишланган бошқа ноёб китобларни ҳам қўлга киритдик ва Андижондаги «Бобур ва жаҳон маданияти» музейининг мулкига айлантирдик.

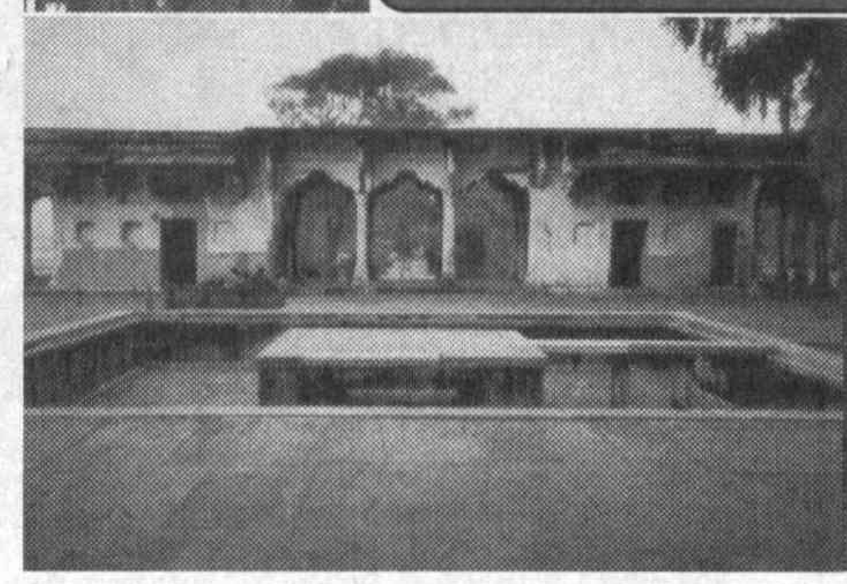

Маълум маънода ўз тароватини сақлаб келаётган жойлардан бири буюк боғбон Бобур бунёд этган «Ором боғи»дир. Ҳозир бу маскан «Ром боғ» деб аталар экан. Гўзал табиат ошиғи Бобур дарё қирғоғидаги боғ ичкарисига шарқона услубда иккита уй қурдирган. Уйлар бир-бирига рўбарў бўлиб, бири аёллар, иккинчиси эркаклар учун мўлжалланган. Боғнинг ички қисми, уйлар, фавворалар тошдан қилинганлиги учун ҳам яхши сақланиб қолган.

Маҳаллий зиёлиларнинг айтишларича, Бобур жасади уч ой уйнинг ертўла қисмида яширинча сақланган. Маълум тайёргарликлар амалга оширилгач, жасад ҳозирги Тожмаҳал рўбарўсига, Жамна дарёсининг чап қирғоғига қўйилган. Кейин Бобур васиятига биноан унинг ҳоки Кобулдаги «Боғи Бобур»га кўчирилган. Маҳаллий зиёлилардан суриштириб, Бобур Мирзо дастлаб дафн этилган қабр-мақбарани топиб бориб зиёрат қилдик. Ҳозирда қаровсиз ҳолда, харобага айланиб бораётган, шарқона услубда қурилган тўрт эшикли мақбара сақланиб қолган.

Шу ерлик одамлардан сўраганимизда, еттитасидан учтаси бу жойга «Буюк мўғул подшоҳи Бобур дафн этилган» деб жавоб берди. Ўша кишилардан бири Бобурнинг ҳоки Кобулга кўчириб кетилгунга қадар бу жойдан хушбўй ҳид таралиб турганлигини ҳам эслатди. Ривоятларга кўра, хушбўй атиргулни ҳам бу ўлкага илк бор Бобур Мирзо келтирган экан. Ўз-ўзидан маълумки, боғ ва қабр-мақбара атрофларига гулзорлар қилинган. Қабр-мақбара Бобур яратган боғнинг ҳозирги ҳудудидан тахминан 500 метр шимолий-ғарбда жойлашган. Кейинчалик йўллар, кўприклар ва бошқа иншоотлар ҳисобига боғ кичрайган ва ҳозирги ҳолатга келган.

Қомусий асарлари билан бутун оламда шуҳрат қозонган бу алломаларимизнинг мангу оромгоҳлари, муқаддас қадамжолари Ўзбекистон-Ҳиндистон давлатларининг ва бошқа мамлакатлардан келаётган олиму уламолар, сайёҳларнинг зиёратгоҳига — маданий марказларига айланмоғи лозим. Бу эзгу ишларнинг амалга ошиши халқларимиз ўртасидаги сиёсий, иқтисодий ва маданий алоқаларнинг ривожланишида катта аҳамият касб этади.

Анжуманда бизнинг Бобур номидаги Халқаро жамғарма фаолияти ҳақида ҳам сўз борди. Истиқлол туфайли юртимизда қанот ёзган сиёсат, қадриятларимизни, маданият ва мафкурамизни юксалтиришдаги маънавий муҳит Бобур номидаги Халқаро жамғарма ва унинг халқаро илмий экспедициясининг ташкил топишига, Бобур номидаги миллий истироҳат боғи, «Бобур ва жаҳон маданияти» музейи, шоирнинг ҳайкалларини, рамзий мақбарасининг бунёд этилишига имкон туғдирди.

Бобур номидаги Халқаро илмий автоэкспедиция ўз сафарларида ўндан ортиқ Осиё мамлакатларида бўлиб, мустақил Ўзбекистон давлатини, халқимизнинг сермазмун тарихини, Туркистон заминида етишиб чиққан буюк сиймолар, жумладан, бобокалонларимиз Амир Темур, Заҳириддин Муҳаммад Бобур ўтган йўллардан юриб, тарғибу ташвиқ ишларини амалга оширди. Улуғ аждодларимизнинг ва уларнинг авлодлари ҳақида илмий-маданий манбалар билан танишиб, зарур маълумотлар тўпладик. Экспедиция натижалари асосида ўндан ортиқ китоб, видео, кинофильмлар яратилди. Экспедиция аъзолари — Хайриддин Султонов ва Аҳмаджон Қосимов бобурийлар сулоласининг давомчиси Баҳодир Шоҳ-Зафар ҳақидаги кўпсерияли ҳинд видеофильмини ўзбек тилига таржима қилиб, телетомошабинларга ҳавола этдилар. Шу кунларда улар экспедиция Покистондан келтирган «Бобур» видеофильми таржимаси устида иш олиб бормоқдалар.

Шу ўринда Бобур халқаро мукофотларининг таъсис этилганлиги анжуман қатнашчиларида катта қизиқиш уйғотганлигини айтиб ўтиш мақсадга мувофиқдир. Бобурийлар тарихи ва маданиятини ўрганиш ва тарғиб қилиш борасидаги энг яхши асарлар учун таъсис этилган бу мукофотларнинг учтаси тарих, адабиёт, санъат, табиатшунослик соҳасида яратилган асарлар учун берилса, биттаси ўз юртида иқтисодий баркамолликни, тинчлик ва осойишталикни таъминлашда алоҳида хизмат кўрсатаётган давлат раҳбарларига берилади.

Бу мукофотларни илк дафъа 1997 йили Андижонда буюк Бобур Мирзо таваллудининг 515 йиллиги олдидан ўтказиладиган «Бобур ва жаҳон маданияти» мавзуидаги халқаро симпозиумда топшириш мўлжалланмоқда.

Маълумки, бобурийлар сулоласи Ҳиндистонда 1857 йилга қадар давом этди. Бугунга келиб, «Марказий Осиёда, Ҳиндистон, Афғонистон, Покистон, Эрон, Туркия ва бошқа мамлакатларда темурий-бобурийлар авлодлари кўпми?» деган савол ўз-ўзидан келиб чиқади. Биз сафар чоғида Ҳирот, Балх, Кобул, Лоҳур, Агра, Машҳад ва бошқа жойларда бўлган вақтимизда ўша ерлик зиёли кишилар орасида биз темурийлар авлодиданмиз, деб айтганлар ҳам бўлди.

1993 йили экспедициямиз Ҳиндистоннинг Ҳайдаробод шаҳридаги Саларжанг музейига етиб борганида бобурийлар авлодларидан бўлган Тусийлар оиласи билан танишди.

Эртаси куни Зиёвиддин ва Масиҳиддин Тусийларнинг онаси муҳтарама Лайло Уммахоним ва уларнинг оила аъзолари билан кўришдик. Нуроний аёл Лайло Уммахоним ҳақида чоп этилган мақолалар ва ушбу оиланинг Баҳодир Шоҳ-Зафар авлодлари эканлигини кўрсатувчи бошқа ҳужжатлар билан ҳам танишдик. Лайло Уммахоним «Ҳиндистондаги Бобурийлар жамияти»нинг раҳбари экан. Мана, уч йилдирки, улар билан ҳар томонлама алоқалар боғланган. Бу алоқаларни юртбошимиз қўллаб-қувватлаб келаётгани кенг жамоатчиликка маълум. Бобурийлар авлодидан Минҳожиддин Тусий ва Шаккел ҳозир Ўзбекистонда таҳсил олишмоқда.

Халқаро анжуман тугайдиган кун ҳиндистонлик машҳур ўзбекшунос олим, профессор Қамар Раис Деҳлида бобурийлар авлодига мансуб Покиза Султонбегим деган аёл борлигини айтиб қолди. Дарҳол дўстим Қамар Раис билан бирга у аёлнинг уйига телефон қилиб, Бобур Мирзо ватани — Ўзбекистондан халқаро йиғилишга келган вакиллар у киши билан учрашиш иштиёқида эканлигини билдирдик. Покиза Султонбегим узр сўраб, оёғи гипсдалигини айтиб, иложи бўлса, эртаси куни эрталаб уйига боришимизни таклиф қилди. Шу сабаб Ўзбекистонга қайтиш муддатимни жиндай кечиктиришга тўғри келди.

Эртаси куни профессор Қамар Раис ҳамроҳлигида Деҳлининг жануб томонидаги шинамгина мавзеда жойлашган бир уйга бордик. Бизни ёш йигитча ва басавлат бир киши кутиб олди. Уйга кирган замонимиз хушмуомала, буғдой рангли, ўзбек хотин-қизларига ўхшаш нуроний аёл Покиза Султонбегим пешвоз чиқди.

Кўришдик, суҳбатлашдик. Бу аёл бобурийлар сулоласига мансуб авлод вакилларидан экан. Унинг шажараси қуйидагича:

Покиза Султонбегимнинг онаси Қамар Жаҳон Зебуннисобегим, у кишининг отаси Фарҳунда Жамол, унинг отаси — Мирзо Фотиҳ ул-Мулк Баҳодир, Мирзо Фотиҳ ул-Мулкнинг отаси эса Баҳодир Шоҳ Зафар.

Покиза Султонбегимнинг айтишича, Ҳиндистон ва Покистон давлатлари ташкил топганда унинг кўп қариндошлари тушунмовчилик сабабли Покистонга кетиб қолган экан. Унинг оиласи эса Ҳиндистон Миллий конгрессига эътиқоди баланд бўлгани туфайли ўз юртидан кетмаган, бобокалонларидан мерос бўлиб қолган қимматбаҳо буюмларни (Аврангзеб Оламгир қиличига қадар) давлат музейига топширишни маъқул кўрган.

Ҳиндистон Маданият вазирлиги бу муҳтарама хонимни бобурийлар сўнгги ҳукмдорининг яқин авлоди бўлганлиги учун йўқлаб турар, чет элдан келган меҳмонларга ҳамроҳлик қилиш ва уларга буюк аждодлари ҳақида сўзлаб беришни илтимос қилар экан.

Покиза Султонбегимнинг айтишича, Аврангзеб Оламгирдан кейин бобурийлар давлати кучсизланиб боради. Баҳодир Шоҳ-Зафар тахтга ўтирганда Ҳиндистон Англия мустамлакачиларининг таъсирида эди. Сипоҳийлар қўзғалонидан сўнг унинг фарзандларидан кўпчилиги ўлдирилади. Беш яшарлик ўғли Мирзо Фотиҳ ул-Мулк бир қанча йиллар давомида яшириниб яшайди.

Кейинчалик Англия қироличаси Елизавета Ҳиндистонга ташриф буюрганда Қамар Жаҳон Зебуннисобегимни буюк бобурийлар авлодидан эканлигини инобатга олиб тантанали қабул маросимига таклиф қилишган экан. Шунингдек, вақт ўтиши билан бу кекса аёл бетоб бўлиб, қўлтиқ таёқда юрган бўлса ҳам Ҳиндистон давлати раҳбарлари Жавоҳарлаъл Неру ва Индира Ганди бу оилага ҳурмат-эҳтиром билдириб келган эканлар.

Қамар Жаҳон Зебуннисобегим ўтган йили тўқсон тўрт ёшида вафот этибди.

Покиза Султонбегим ҳозирги кунда ўғли Суюм Афтани ва умр йўлдоши, таниқли адвокат жаноб Дониёл Латифий билан тинч ҳаёт кечирмоқда. У тез кунларда Покистон ва Европага бориб яқин қариндошларини кўриб келиш ниятлари борлигини ҳам айтиб, бу ҳақдаги батафсил маълумотларни Ўзбекистонга, жумладан, Бобур Халқаро жамғармасига юборишга ваъда берди.

Ҳиндистонда бўлган кунларимизда эски танишимиз — бобурийлар авлоди жаноб Масиҳиддин Тусий биз билан учрашиш мақсадида Ҳайдарободдан Деҳлига келди. Ўзбекистоннинг Ҳиндистондаги элчиси Суръат Мирқосимов ҳузурида Тусий жаноблари билан келгуси алоқаларимиз ҳақида келишиб олдик. Афсуски, фурсат зиқлиги туфайли Покиза Султонбегим ва Тусийларни бир-бирлари билан дийдор кўриштира олмадик. Аммо имкониятдан фойдаланиб мен «Деҳли таймс» рўзномасида 1995 йил 19 майда Покиза Султонбегим ҳақида чоп этилган «Буюк мўғуллар меросхўри йўқолган зебу зийнат, ноёб асарларга ачинади» номли мақола нусхасини С. Мирқосимовга бердим. Ишончим комилки, яқин кунларда темурий-бобурийлар авлодлари Ўзбекистоннинг Ҳиндистондаги элчихонаси орқали бир-бирлари билан танишиб, дийдор кўришадилар.

Муборак ҳадисларда, ўзини таниган авлодини танийди, деб бежиз айтилмаган.

Бобур номидаги Халқаро илмий экспедиция аъзоларининг саъй-ҳаракатлари билан темурий-бобурийлар авлодларининг намоёндалари топилиб бораётгани юртимизда миллий қадриятларимиз тикланаётганининг самарасидир. Шукрлар бўлсинким, темурий-бобурийлар давлатининг бугунги вориси — мустақил Ўзбекистон давлатининг саркори Ислом Каримов бошчилигида муқаддас заминимиздан етишиб чиққан барча буюк зотларнинг иззат-ҳурмати ўз ўрнига қўйилмоқда.

Ўтган уч-тўрт йил давомида улуғ сиймоларнинг мақбаралари ҳамда уларнинг номи билан боғлиқ бўлган тарихий ёдгорликлар бевосита юртбошимиз ташаббуси билан таъмирланиб-тикланмоқда. Оламга машҳур аждодларимизнинг руҳи-покини эъзозлаб, қолдирган меросларига муносиб абадий оромгоҳларини тиклаб-таъмирлаб, зиёратгоҳларга айлантирилиши халқимизнинг асрлар давомидаги орзулари рўёбга чиқаётганидан далолат беради.

Шу борада соҳибқирон Амир Темурнинг: «Азизу авлиёлар, саҳобалар мақбараларини, қутлуғ қадамжоларини зиёрат этмоқни ҳам фарз, ҳам қарз билур эдим. Қайда бўлмай, зиёратгоҳлар олдида отдан тушиб, таҳорат олгач, яланг оёқ билан бориб, зиёратини ўринлатдим. Аркону давлат, барча мулозимларим ҳам зиёратгоҳларни ана шундай тавоф этмоқни одат билишди», деган сўзлари ҳаммамиз учун ибратлидир.

Амир Темур Олтин Ўрдани ишғол қилиб қайтиб келаётганида буюк мутасаввуф олим, шоир, ислом динининг тарғиботчиси Аҳмад Яссавийнинг хароблашган қабр-мақбараси ёнига келиб тиловат қилади. Тарихдан маълумки, Тўхтамиш бир қанча маротаба Туркистонга ҳужум уюштириб, Аҳмад Яссавий мақбарасини ҳам талон-тарож қилиб кетган эди.

Соҳибқирон Амир Темур Аҳмад Яссавийнинг янги мақбараси қурилишига фармон беради. Лойиҳа ишларида бевосита ўзи иштирок этади. Ушбу тарихий обида ер юзидаги салобатли мақбаралардан бўлиб, бугунги кунда меъморчиликнинг етук намуналаридан ҳисобланади.

1864 йили Туркистонни босиб олиш вақтида полковник Верёвкин аскарлари бу иншоотга замбаракдан ўт очиб катта шикаст етказади. Халқаро ташкилотларнинг фаолияти билан кейинги йилларда мақбаранинг ички ва ташқи қисмлари тартибга олинмоқда.

Ўтган йили экспедиция аъзоларидан меъмор М. Мирзаев, муҳандис И. Мамарозиқов ва камина Туркистонга бориб, у ерда Аҳмад Яссавий мақбарасида олиб борилаётган таъмирлаш ишлари билан яқиндан танишдик. Мақбара шу кунларда Туркия ҳомийлигида таъмирланмоқда. Бу ерда ишлаётган мутахассисларнинг айтишларича, 1996 йил охирига қадар бу ишга 40 миллион Америка доллари сарфланади.

Юртбошимиз Ислом Каримов 1994 йилнинг октябрида Андижонда бўлганларида Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг рамзий мақбарасини тавоф этиб, Алишер Навоийнинг Ҳиротдаги мақбараси ачинарли аҳволга тушиб қолганини эслаб, буюк зот мақбарасини қайтадан тиклаш, шунингдек, Афғонистон тупроғида ётган бошқа улуғ сиймолар — Абурайҳон Беруний, Бобур Мирзо, Бобораҳим Машраб, Ҳусайн Бойқаро қабр-мақбараларининг бугунги ҳолати билан қизиқиб, бу масалалар бўйича тегишли таклиф киритишни жамғармамиз мутахассисларига топширган эди.

Шунга кўра тузилган илмий экспедиция Ҳиротдаги Алишер Навоий ва унинг ён-атрофини, 10 гектарлик майдон топосъемкасини, геологик ва сейсмик ҳолатини аниқлаб, муҳандислик-қидирув ишларини тугатиб қайтди.

Гўри Амир, Аҳмад Яссавий, Имом Бухорий, Абу Али ибн Сино, Фирдавсий, Умар Хайём ва бошқа буюк алломалар қабр-мақбараларининг меъморчилик услубларини ўрганиб, Алишер Навоийнинг янги мақбараси лойиҳасини тайёрладик. Афсуски, бу эзгу ишни амалга оширишга ҳозирча Афғонистондаги ички вазият монелик қилиб турибди. Аммо, умид қиламизки, биз кўзлаган мақсадимизга албатта етамиз.

Ўтган йили жамғармамиз бирмунча ишларни амалга оширди. Жумладан, соҳибқирон Амир Темур ва Бобур Мирзо қадамжоларига бағишланган видео, кинофильмлар тайёрланиб, халқимизга тақдим этилди, китоблар чиқарилди. Темурийлар-бобурийларнинг янги авлодлари топилди. Алишер Навоийнинг янги мақбараси лойиҳаси тайёрланди. Андижон шаҳрининг марказий хиёбонидаги Бобур Мирзонинг отлиқ ҳайкалини бронзага ўтказиш тугалланмоқда. Амир Темур авлодлари Ҳусайн Бойқаро, Гавҳаршодбегим, Бойсунқур Мирзо ва Алишер Навоийнинг устози Абдураҳмон Жомий мақбараларини таъмирлаш, ён-атрофларини ободонлаштириш мақсадида, шу ерларнинг топогеодезик ҳамда геосейсмологик-муҳандислик ишларини бажариб, Афғонистон жамоатчилигига топширилди. Андижон шаҳридаги Бобур Мирзо номи билан боғлиқ жойлар ҳақида рангли буклет чоп этилди.

Халқаро илмий экспедициямиз яқинда Афғонистоннинг Ғазна шаҳрига навбатдаги сафарга боришни режалаштирмоқда. Бу шаҳар темурийлар-бобурийлар қадамжоларидан бўлиб, шу даврга хос тарихий обидалар ҳам сақланиб қолган. Абурайҳон Беруний ҳам шу ерга дафн этилган. Биз бу ерда илмий-тадқиқот ишлари олиб бориш ниятидамиз.

Бу камтарона ишлар соҳибқирон Амир Темур таваллудининг 660 йиллигига жамғармамиз аъзоларининг туҳфаси бўлади, деган умиддамиз.

Зокиржон МАШРАБОВ,
Бобур номидаги Халқаро жамғарма раиси, табиатшунос олим.

***СУРАТЛАРДА:** Покиза Султонбегим; Қамар Жаҳон Зебуннисобегим; «Ором боғи» (Бобур Мирзо илк марта шу ерда дафн этилган); Бобур Мирзо вафотидан сўнг уч ойга қадар шу даҳмада сақланган (Агра).*

МУШТУМ

• Диққат: танлов!

КУЛДИРИБ МУКОФОТ ОЛАЙ ДЕСАНГИЗ...

Бу йил кулгисеварларнинг омади келди. Йил бошидаёқ ЮНЕСКО 1996 йилни «Хўжа Насриддин йили» деб эълон қилди. Бундан руҳланиб кетган биз - «Муштум»чилар ҳам белимизни маҳкам боғлаб, қаламимизни чархлаб, халқимизнинг кулгуга бўлган талабини инобатга олиб, ЭНГ ЯХШИ ҲАЖВИЙ АСАРЛАР учун танлов ўтказишга қарор қилдик. Танлов йил давомида ўтказилади. Танловга қўлёзмалар, ҳажвий расмлар 1996 йилнинг 1 ноябиригача қабул қилинади. Танловда ҳажв ёзиб одамларни кулдиришга лаёқати бор барча ижодкорлар бемалол иштирок этишлари мумкин. Танлов ҳайъати ҳажвий шеър, ҳажвия, ҳангома, латифа ва ҳажвий расмларни чекланмаган миқдорда қабул қилади. Қўлёзмалар эгаларига қайтарилмайди ва энг яхши деб топилган асарлар, ҳажвий расмлар ҳар ойда журнал саҳифаларида чоп этиб борилади. Танловнинг якуний натижалари «Муштум»нинг декабрь ойи сонида эълон қилинади.

Ёзиб ёки чизиб одамларни кулдира олувчи ғолиб ижодкорларни қуйидаги мукофотлар кутмоқда:

БИТТА БИРИНЧИ МУКОФОТ 10.000 сўм
ИККИТА ИККИНЧИ МУКОФОТ 5.000 сўмдан
УЧТА УЧИНЧИ МУКОФОТ 2.000 сўмдан.

Мукофотлар сизларга мунтазир.
Шошилинг!

Манзилимиз: Буюк Турон кўчаси, 41-уй «Муштум».
ТАНЛОВ ҲАЙЪАТИ.

"ANADOLU"

ANA FOOD MACHINERY

турқия фирмаси ускуналар етказиб бериш учун шартномалар тузади

1. Тегирмон "ANA"-1500 русумли,
"ANA"-2000 русумли,
60-65% олий навли ун чиқаради.
2. Кичик новвойхона"ANA"-330 русумли,
"ANA"-700 русумли,
"ANA"-1300 русумли.
3. Макарон ишлаб чиқарадиган кичик заводлар.
4. Қадоқлаш ускуналари.

Мурожаат учун манзил:
Тошкент шаҳар, Шайхонтоҳур тумани, У. Юсупов кўчаси, 95-уй, 35-хона.
Тел.: 41-63-73.

"Аль-Пари-Холдинг"
қўшма корхонаси
"Клауде Мишель"
эркаклар курткаларини сотади
(Бельгия маҳсулоти).
Баҳоси пул ўтказиш йўли билан
1200 сўм.
Тўлов вексель билан ҳам қабул қилинади.
Тел.: 35-32-10, 34-46-92.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИ
15 ФЕВРАЛДАН 6 МАРТГАЧА
ФАҚАТ ЙИГИРМА КУН
ТОШКЕНТДА БИРИНЧИ МАРТА
ХИТОЙ ЦИРКИНИНГ
ЮЛДУЗЛАРИ - ЕТАКЧИ УСТАЛАРИ
ИККИ БЎЛИМЛИ РАНГ-БАРАНГ
ДАСТУРЛИ
ТОМОШАЛАРИДА
Акробатика, гимнастика, эквилибристлик мувозанати ва жанглёрлик санъатида жаҳоншумул ютуқларга эришган артистлар қатнашади.
Томошалар
СОАТ 10.00, 14.00, 18.00 ДА, ШАНБА ВА ЯКШАНБА КУНЛАРИ 12.00, 15.00 ДА БОШЛАНАДИ.
КАССА СОАТ 10.00 ДАН 18.00 ГАЧА ИШЛАЙДИ.
ЧИПТАЛАРНИ БАРВАҚТ СОТИБ ОЛИНГИЗ.
ТЕЛЕФОНЛАР:
44-35-91, 44-29-04.

Ўзбекистон Республикаси давлат Матбуот қўмитасининг «Матбаа-таъминот» фирмаси жамоаси «Парвоз» фирмаси директори Исматилла Раҳматуллаевга онаси
КИМЁ аянинг
вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон давлат телерадиокомпанияси жамоаси республика радиосининг «Машъал» бош муҳарририяти ходими Насиба Умаровага онаси
Хури ШОИБРОҲИМОВАнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

«Тошкент» республика фонд биржаси жамоаси бош ҳисобчи Ҳакима Атабаевага оналари
София КУРМАНОВАнинг
вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Низомий номли Тошкент давлат педагогика институти ректорати, жамоат ташкилотлари ҳамда тарих факультети Жаҳон халқлари тарихи кафедрасининг доценти М. Азизовага онаси
Бахринисо ЭШОНОВАнинг
вафоти муносабати билан ҳамдардлик билдиради.

· Спортимиз муаммолари

Кейинги йилларда мамлакатимизда футболни ривожлантиришга эътибор кучайтирилди. Шунинг натижаси ўлароқ миллий терма жамоамиз XII Осиё ўйинларида ғолиб чиқди. Мухлисларнинг футболчиларимизни халқаро майдонда кўриш, уларнинг муваффақиятидан баҳраманд бўлиш каби азалий орзулари бир қадар ҳаётий ҳақиқатга айланди. Футболимиз даражаси, ўйинлар савияси ҳам йилдан-йилга ошиб боряпти. Шундай бўлса-да, нега стадионларимиз ҳамон мухлислар билан тўлиб-тошмаяпти?

Фактларга мурожаат қиладиган бўлсак, ўтган мавсумда бутун йил бўйи «Пахтакор» стадионидаги чемпионат ўйинларига бор-йўғи 51500 томошабин тушган. Ваҳоланки, илгариги чемпионатлар даврида бир учрашувга шунча томошабин келар эди. Агар «Трактор» ва «Чирчиқ» жамоалари стадионларига келган томошабинлар сонига мурожаат қиладиган бўлсак, бутунлай аянчли аҳволга дуч келамиз. «Трактор» стадионига йил бўйи 24800, «Чирчиқ» стадионига эса 21600 томошабин ташриф буюрган. Баъзи ўйинларни бор-йўғи 300-500 томошабин кузатган. Кўпдан буён футболсеварларнинг бири сифатида шу муаммолар менга ҳам тинчлик бермай юрарди. Яқинда Навоий шаҳрида истиқомат қилувчи икки футбол мухлисидан таҳририятимизга келган мактубни ўқиб, бу борадаги фикр-мулоҳазаларимга бироз ойдинлик кирди. Келинг, яхшиси аввал шу мактубдан парча келтирамиз.

«... Биримиз ўқитувчи, иккинчимиз ишчимиз. Бизни бир-биримизга боғлаб турувчи восита, аввало, қўшничилигимиз бўлса, иккинчиси ҳар иккимиз ҳам футбол мухлиси эканлигимиздир. Гапнинг очиғи футболга мухлислигимиз «Спортпрогноз»нинг лотерея ўйини туфайли бошланганди. Аввалари ўйиндан доим ютқазавериб, хуноб бўлардик. Ютуққа бўлган иштиёқ бизни футбол жамоаларининг имкониятини яхшироқ билишга, улар билан яқиндан танишишга ундади. Натижада, ҳар куни футболни кенг ёритадиган газеталарни харид қиладиган, ойнаи-жаҳондан бериладиган учрашувларни синчиклаб кузатадиган бўлдик. Футбол ҳақидаги материаллардаги ҳар бир жумла, ҳар бир тўп муаллифи ва ҳисоб бизнинг эътиборимиздан четда қолмасди. Чунки биз «Спортпрогноз»нинг навбатдаги ўйинида ютиш учун жамоаларнинг имкониятидан, футболчиларнинг қай даражада «спорт формасида» эканлигидан воқиф бўлишимиз керак эди-да. Изланишларимиз зое кетмади, матбуот ёрдамида биз «Спортпрогноз» дан ҳам ютиб бошладик. Мақтаниш эмас, ҳатто, бу борада мутахассисга айланиб, ойнаи-жаҳон футбол шарҳловчисининг баъзи хатоларини ҳам тезда илғайдиган даражага етдик. Энди эса бундай «Спортпрогноз» каби лотерея ўйинлари йўқ, аммо биз ҳамон футбол мухлисимиз. «Нефтчи»нинг ажойиб ўйинлари бизга завқ беради. «Зарафшон» (Навоий)ни «Навбаҳор» даражасида кўришни истаймиз. Аммо гап бу ҳақда эмас, бизни бошқа савол қийнайди. Нега бизда ҳам собиқ Иттифоқ чемпионатлари давридаги каби «Спортпрогноз» лотерея ўйинлари йўлга қўйилмаяпти? Бизнингча, у жуда кўплаб биз каби кишиларни футбол стадионларига етаклаб келган бўларди»...

Футбол мухлиси бўлган навоийлик қўшнилар — Анвар Асадуллаев ва Ойдин Алиевнинг мактубини ўқир эканман хаёлимда талабалик йилларим жонланди. Журналистика факультетида таҳсил олаётганимиз боис, ҳар куни вақтли матбуот нашрларидан бир дастасини харид қилардик. Бундан яхши воқиф бўлган Комил исмли қўшним (у Политехника институтида ўқирди) кечқурунлари бир нечта «Спортпрогноз», «Спортлото» лотереяларини олиб чиқиб, уларни тўлдиришга ёрдамлашишимни сўрарди. Унинг, албатта, ютиб чиқиши учун иккимиз газеталардаги футбол материаллари билан танишишга астойдил киришиб кетардик. «Спортпрогноз»да келтирилган учрашувлар бўладиган куни ойнаи-жаҳоннинг «Время», «Ахборот» ва спорт кўрсатувларига бутун диққатимизни жалб қилиб, «башоратимиз» натижасини кутардик. Футбол учрашувидан репортаж бўлса, ойнаи-жаҳон қаршисида игнанинг устида ўтиргандек безовталаниб, «Спортпрогноз»да ўзимиз ютуқ ёзган жамоага мухлислик қилардик.

«СТАДИОНДА УЧРАШАМИЗ»

Минг чиранмайлик, футболдаги «тўп юмалоқ» ақидаси тантана қилиб, қайсидир учрашув натижаси биз кутгандек бўлмасди. Лекин «Спортпрогноз»даги аксарият учрашувларнинг натижасини тўғри топганлигимиз бизни яна ва яна газеталарни титкилашга, стадионларга боришга, ҳар бир ўйинчини яқиндан ҳамда яхшироқ билишга ундарди. Энди ўйлаб қарасам бизларнинг ҳам футболга қизиқишимиз янада ортишида матбуотнинг, «Спортпрогноз»нинг роли, ҳиссаси катта бўлган экан. Бизни стадионларга дастлаб шахсий манфаат ҳамда руҳий ва маънавий озиқа олиш эҳтиёжи етаклаб келган. Кейинчалик у жамоа ва ўйинчиларга, ажойиб ўйинларга мухлислик, мафтункорлик туйғулари билан алмашди. Маълум ҳудуд ва юрт футболи, Ватан шаъни учун қайғуриш каби олий туйғуларга ўсиб етди.

Навоийлик қўшни футболсеварлар саволига қайтадиган бўлсак, улар бироз янглишади. Ўтган йиллар мобайнида бизда ҳам «Спортпрогноз» ва лотерея ўйинлари ташкил этилди. Тўғрироғи, уларни ташкил этишга уриниб кўрилди. Уни уюштирувчиларнинг изоҳига кўра, лотерея ўйинлари бизда ўзини оқламаган. Чунки хорижда тайёрланиб келтирилган лотереялар мухлислар томонидан етарли миқдорда харид қилинмади. Натижада, сарфланган харажат ўзини қопламади. Балки фақат зиён келтирди. Нега? Бу саволга жавобни яна ўша мактубдан ҳам билиб олса бўлади. Кўриниб турибдики, мактуб муаллифлари бундай ўйинлар бизда ҳам уюштирилганидан мутлақо хабарсизлар. Демак, «Спортпрогноз» ва лотерея ўйинларини уюштирувчиларнинг хатоси шундаки, улар хориждаги каби бу ўйинларни тарғиб-ташвиқ, реклама қилишга етарлича эътибор беришмаган. Кўпчилик гезеталаримизнинг ҳафтада бир марта чиқиши ва уларда чемпионат баҳслари пайдар-пай ёритилиши натижасида мухлислар жамоаларимиз имкониятидан тўла воқиф бўлолмай, «Спортпрогноз» ва шу каби турли спорт лотереялари учун ортиқча пул сарфлашни ўзларига эп кўришмади. Муҳими, кўпчилик умри қисқа бўлган «Спортпрогноз» ўйинларидан бехабар қолди.

Шу ўринда стадионларда уюштирилган лотерея ўйинлари ҳақида ҳам тўхталиб ўтиш жоиз. Очиғи, бу ўйинлар «Спортпрогноз» каби кишилар қалбида футболга нисбатан иштиёқ уйғотолмайди. Чунки бу лотереяларни харид қилган киши учун майдонда баҳслашаётган жамоалар ҳам, учрашув натижаси ҳам аҳамиятсиз. Унинг учун эртароқ учрашувнинг биринчи бўлими тугаса-ю ўз бахтининг жамолини кўрса бас, сўнг ўйиннинг иккинчи қисмини ҳам кутмай, ё хурсанд ёки лотереядан ютолмаганидан ғашланиб, стадионни тарк этади. Албатта, бу борада бизнинг фикрларимизни руҳшунослар тамоман рад этади. Чунки 45 дақиқа давомида стадионда бекор ўтирган киши майдонда нима бўлаётганлиги билан, албатта, қизиқади. Агар лотерея боис унинг стадионга келиши бир неча марта такрорланса, сўзсиз, футбол ўйинига, чемпионатнинг боришига қизиқиши тобора ортади ва бориб-бориб, мухлисга айланади. Албатта, бундай ҳолат футболдан узоқ маълум кишилар гуруҳига тегишли. Чунки футболни жуда яхши тушунадиган, ушбу спорт турини жондилидан севадиган кишилар мамлакатимизда юзминглаб топилади. Лекин гап уларнинг барчасини қандай қилиб ўзларининг шахсий ҳаётий ташвишларидан узиб, стадионга жалб қилиш устида бораётган экан, стадионлардаги ҳар қандай лотерея ўйинлари бу борада қўл келишини очиқ эътироф этиш жоиз. Фақат кишиларни биринчи навбатда лотерея ўйинлари ютуғида нима борлиги қизиқтиришини унутмаслигимиз керак. Ўтган йили «Пахтакор» стадионида уюштирилган лотерея ўйинларида иложи борича кўпроқ ютуқ чиқишига эътибор берилди. Лекин ютуқларнинг қиммати ва сифатига эътибор берилмади. Натижада, лотерея туфайли стадионга келувчилар сони борган сари камайиб кетди. Агар ютуқлар сонини қирқта эмас, балки тўрттага келтириб, ютуқ деса арзийдиган, бир умрга эсланадиган нарсалар қўйилганда эди, бу жараёнда тамоман ўзгача манзарани кўриш мумкин бўларди.

Шунингдек, лотерея ўйинларини ўтказиш тадбирини янада қизиқарлироқ, мазмунлироқ, стадиондаги барча (лотерея олган ва олмаганлар учун ҳам) одамларни ўзига жалб қиладиган даражада уюштириш устида ҳам ўйлаб кўришимиз керак. Масалан, лотереядан ташқари стадионга кириш чипталари учун ҳам (сектор, қатор, ўрин рақами бўйича) бир нечта ютуқлар таъсис этиш мумкин. Ютуққа гилам ёки мотоцикл қўйиш шарт эмас, балки футбол тўпигача бўлган оддий беш-олтита спорт анжомларини қўйса бўлади. Ўшанда стадионга келадиган кишиларнинг манфаатдорлиги ошади ва мухлислар кайфияти кўтарилиб, футбол учрашувларининг байрамона руҳда ўтилишига бирмунча ҳисса қўшилади.

Вазирлар Маҳкамаси томонидан қабул қилинган «Ўзбекистонда футболни ривожлантиришнинг ташкилий асослари ва принципларини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорда футбол ўйинлари ўтказилаётган пайтда маданий-маиший тадбирлар уюштирилиши кераклиги ҳам кўрсатилган. Бундан кўзланган мақсад томошабинларнинг стадиондан яхши ҳордиқ олиб чиқишларини таъминлашдир. Мухлислар стадиондан мамнун қайтгач, албатта, борган сари уларнинг сафи янада кенгаяди. Шундай экан стадионга футбол томоша қилиш учун келган мухлислар учун тўғри келган хонанда ёки ансамбллар чиқишини уюштиришларга ҳам чек қўйиш керак. Стадионга бирор санъаткор таклиф этилаётганда унинг репертуарлари аудиторияга мос тушадими, йўқми, аввало шунга эътибор қаратилмоғи зарур. Акс ҳолда футбол мухлисини стадиондан, санъаткорларни ўз мухлисларидан бездириб қўйишимиз мумкин. Бундай ҳолат ўтган йиллар мобайнида «Пахтакор» стадионида содир бўлган эди.

Мухлисларни стадионларга кўплаб жалб қилишнинг хорижликлар тажрибасидан ўтган яна бир яхши услуби жамоалар қошида «Ишқибозлар клуби»ни (яъни фанатлар уюшмаси) ташкил этишдир. Клубга аъзо бўлган кишиларнинг севимли жамоаси билан сафар ўйинларига ҳам бориб-келиши ҳақида жамоалар маъмурияти ўйлаб кўришса ёмон бўлмасди. Буни биз ўтган йили «Навбаҳор» жамоаси мисолида кўрдик. Шунинг учун ҳам «Навбаҳор» нафақат республикамиз бўйича, балки МДҲ бўйича ҳам энг кўп томошабин тўплаган жамоалардан бири бўлди. Ҳа, бизда ҳам стадионга келувчи томошабинларни кўпайтиришнинг ўзига хос услублари шаклланиб бошлади. Лекин бу тажрибани ўрганиш, кенг ёйиш ишлари эса оқсаяпти.

Юртимизда «Стадионда учрашамиз» номли комик фильмни кўрмаган киши камдан-кам топилса керак. Фильм ўзагида лотерея ютуғи ётади. Қанийди эндиликда ҳам лотерея ўйинлари яна ўзанига тушиб кетса. Стадионлар яна фильмдагидек томошабинлар билан тўлиб-тошиб, бизга мактуб йўллашган навоийлик қўшнилар каби минглаб мухлислар бир-бирларига қучоқ очганча «Стадионда учрашамиз» дея аҳдлашадиган бўлишармиди...

Расул ЖУМАЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

АВТОКЛУБ

ҲАЙДОВЧИЛИК ГУВОҲНОМАСИ НЕГА КЕРАК?

Ҳайдовчилик гувоҳномаси бўлмаган шахсларга қандай маъмурий жазо қўлланилади?

А. АЗИМОВ.
Бухоро шаҳри.

Ҳайдовчилик гувоҳномаси ёки унинг талони, ишончнома, транспорт воситасини рўйхатдан ўтказганлик ҳақидаги ёки транспорт воситасига тааллуқли ўзга ҳужжатлар ёнида бўлмаган ҳайдовчиларнинг транспорт воситаларини бошқариши —

энг кам иш ҳақининг бешдан бир қисми миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқи бўлмаган шахсларнинг шу воситаларни бошқариши, худди шунингдек, бошқариш ҳуқуқи бўлмаган шахсга транспорт воситаларини бошқаришнинг топширилиши —

энг кам иш ҳақининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқидан маҳрум этилган шахсларнинг бундай воситаларни бошқариши —

энг кам иш ҳақининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

РУЛДА ИЧМАНГ

Транспорт воситасини маст ҳолда бошқаришга қўлланиладиган жазолар тури қандай?

Р. ШОДМОНАЛИЕВ,
Избоскан тумани.

Ўзбекистон Республикасининг маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексининг 131-моддасига мувофиқ, ҳайдовчиларнинг транспорт воситаларини алкоголли ичимликдан, гиёванд модда таъсиридан ёки ўзгача тарзда маст ҳолда бошқариши —

энг кам иш ҳақининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга ёки транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан бир йилдан уч йилгача муддатга маҳрум этишга сабаб бўлади.

Транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқидан бир йилдан уч йилгача муддатга маҳрум этишга сабаб бўлади.

Транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқи бўлмаган шахсларнинг транспорт воситаларини алкоголли ичимликдан, гиёванд модда таъсиридан ёки ўзгача тарзда маст ҳолда бошқариши —

энг кам иш ҳақининг беш баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Алкоголли ичимликдан, гиёванд модда таъсиридан ёки ўзгача тарзда маст шахсга транспорт воситасини бошқаришни топшириш —

энг кам иш ҳақининг беш баравари миқдорида жарима солишга ёки транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан икки йилдан уч йилгача муддатга маҳрум этишга сабаб бўлади.

КЎЧАНИ ИФЛОСЛАНТИРМАНГ

Эшитишимча, машинадан кўчани ифлослантирадиган буюм ташлаш ҳам муайян қонунлар билан жазоланар эмиш. Шу тўғрими?

Б. ҚАРЧИҒАЕВ,
Хатирчи тумани.

Юқорида таъкидланган Кодекснинг 123-моддасига биноан, поездларнинг вагонлари, автомобиль ва шаҳар электр транспортидан ахлат ёки бошқа нарсаларни ташлаб юбориш —

энг кам иш ҳақининг ўндан бир қисмидан иккидан бир қисмигача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

· Иккинчи истеъдод

ҚУЁШ АЙЛАНДИ ОТАШГА

Ҳамза номли академик драма театрининг ёш ва умидли актрисаси Раъно Ярашеванинг шеърлари ҳам яратган образларидай кўнгилга яқин. Уларни асло бефарқ ўқиб бўлмайди.

ИЛТИЖО

Сенга айтар сўзларимни,
Йиғиларим-бўзларимни,
Ҳарорату музларимни
Кўнглимга кўмдим.

Ҳижрон келди, алам келди,
Дил тубидан нолам келди,
Бардош деган малҳам келди,
Кўнглимга кўмдим.

Кўнглимдан гул ўсиб чиқди,
Бардошимни бузиб чиқди,
Йўлларингни тўсиб чиқди,
Кўнглингга кўмгил.

Бир шоҳида ҳижрон билан,
Висол деган эҳсон билан,
Бир гул ўсди исён билан
Кўнглингга кўмгил...

МАЪЮС ҚЎШИҚ

Анвойи майсалар унди боғларда,
Лолалар барг ёзди қиру тоғларда,
Баҳор сарғайдир бизнинг ёқларда,
Тош қалбингдан униб чиққан гул бўлдим.

Осмонмидинг етолмадим, йиғладим,
Муҳаббат деб ширин жонни тиғладим,
Сенсиз, наҳот, дунёларга сиғмадим,
Фироқингда ёна-ёна кул бўлдим.

Ҳаёт экан, яшаяпман, зору-зор,
Ўтар бўлдим, йўлларингда интизор.
Айтолмайман номинг қўшиб ёр-ёр,
Муҳаббатмас садоқатга қул бўлдим...

КЎРИБ ОЙНИНГ ЯНОҒИДА...

Қора туннинг қучоғида ёниб ул моҳтоб йиғлар,
Етолмай моҳтобига фалакда офтоб йиғлар.

Саросар кезди осмонни топарман деб гўзал моҳни,
Қамарнинг қисматидан сўзлабон гоҳи китоб, йиғлар.

Ани топгач қилолмай ошкор меҳру вафосини,
Қора тун қўйнига солгач, қилолмасдан хитоб, йиғлар

Гўзал ой интилур тинмай қуёши қадди шамшодга,
Нечук қочгай қаро тундин бўлиб об ёки тоб йиғлар.

Кўриб ойнинг яноғида ажаб доғ устида доғлар
Қуёш айланди оташга, тушиб йўлга шитоб, йиғлар.

Боқинг, ойга етишгайму, қуёш ҳаргиз жадал қилса
Етишганда қаро юзлар куйиб, икки хубоб йиғлар.

Фикр қилдимки, мен Раъно алардек бор севишганлар
Агар етса муродига кўриб ОЙ, ОФТОБ йиғлар.

Раъно ЯРАШЕВА.

BIZANT

"БИЗАНТ" ИИК

Маҳсулотларнинг турли-туманлиги ва арзонлиги боис ҳар икки харидордан бири доимий мижозимиз бўлиб қолаяпти
"БИЗАНТ" ИИК *тавсия қилади:*

Қоғозлар:		Электр моллари:	
газетбоп, ҳажми-84	- 80 с/кг	4 конф. газ плитаси	- 2850 сўм (ҳар донаси)
офсетбоп, ҳажми-84	- 120 с/кг	нуқтали пайвандлаш аппарати	- 2000 сўм (ҳар донаси)
крафт (халтабоп), ҳажми-106	- 80 с/кг	пайвандлаш аппарати	- 1500 сўм (ҳар донаси)
ёзувбоп, ҳажми-42,84	- 120 с/кг	электропаяльниклар	- 250 сўм (ҳар донаси)
ёзувбоп, ҳажми-А3, А4	- 125 с/кг	розеткалар	- 16 сўм (ҳар донаси)
масштаб-координатли	- 1250 с/кг	санчқилар (вилки)	- 17 сўм (ҳар донаси)
ватман, ҳажми-А1	- 30 сўм ҳар варағи	электр узайтиргичлар	- 65 сўм (ҳар донаси)
оқ силлиқ қоғозлар-115 гр, 245 гр	- 28/30 сўм ҳар варағи	ошхона учун электр ёққичлар	- 44 сўм (ҳар донаси)
перфорацион қоғозлар, ҳажми-42,37,5	- 250 с/кг	электровулканизаторлар	- 95 сўм (ҳар донаси)
ёруғлик сезувчан қоғозлар (диазо)	- 2200 сўм (ўрами)	мойли эл. радиаторлар	- 2500 сўм (ҳар донаси)
шаффоф қоғозлар А ва Д	- 1200/1000 сўм (ўрами)	тенли эл. иситгичлар	- 650 сўм (ҳар донаси)
перфорацион қоғози Е русумли	- 25 с/кг	тармоқли эл. тақсимлагич (разветвитель)	- 28 сўм (ҳар донаси)
нусха кўчиришда ишлатиладиган қоғозлар	- 1000 варағи 1000 сўм.	аккумуляторларга қувват берувчи ускуна	- 816 сўм (ҳар донаси)

Кўрсатилган баҳолар 300000 сўмдан кам бўлмаган миқдорда мол харид қилганлар учун ҳақиқий ҳисобланади камроқ олганлар учун оширилган коэффициент қўлланилади.

Қоғоз бўйича маълумот олиш учун телефонлар:	Электр моллари бўйича маълумот олиш учун телефонлар:
33-52-38, 46-13-64, 64-60-84, 40-09-95, 21-03-83, 60-34-03, 63-79-25, 22-24-84, 22-56-00.	33-52-38, 46-50-49, 64-66-30, 65-24-27, 63-99-85, 93-47-55, 42-45-89, 91-00-58, 61-46-55.

Нашриёт-матбаа хизмати:

Ёрлиқлар, нарх кўрсаткичлар, техник ҳужжатлар, қадоқлаш учун безакли қоғозлар, шунингдек, картондан, қоғоздан, гофрокартон, целлофан ва бошқа материаллардан алоҳида-алоҳида қадоқлашга мўлжалланган идишлар тайёрлайди.
Оддий ва ҳатто энг мураккаб бўлган рангли-безакли, суратли замонавий бадиий дизайнга хос бўлган маҳсулотларни ҳам тайёрлаш мумкин.

Тел.: 33-28-36, 77-69-09, 33-90-20, 36-55-82.

Манзилимиз: Буюк Турон кўчаси, 41

("Шарқ" нашриёт-матбаа концернининг, 16 қаватли биноси).
Ички тел.: 56-38 (қоғоз), 59-09 (эл. моллари), 55-82 (нашриёт хизмати).
Ёнингизда шахсингизни тасдиқловчи ҳужжат бўлиши керак.

ХАЛҚ СЎЗИ · НАРОДНОЕ СЛОВО

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир:
Анвар ЖЎРАБОЕВ.

БЎЛИМЛАР:
Парламент 33-57-34;
Хатлар 33-07-48;
Мерос ва қадриятлар 36-29-89;
Қишлоқ хўжалиги 36-07-94;
Иқтисодиёт 36-36-65;
Маънавият 36-35-60;
Тунги муҳарририят 33-10-28.

· МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 19-уй.

Навбатчи муҳаррир — Р. Жумаев.
Навбатчи — А. Абдураҳмонов.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 0001 Буюртма Г. — 079. 51671 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2 Босишга топшириш вақти—21.00 Босишга топширилди — 19.50.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41. Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. 1 2 3 4 5 6